

[POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.]

ŽENSKI SVET

LETNIK VII.

APRIL-MAJ 1929. ♦ ŠTEV. 4-5.
(NOVA SERIJA LETNIK I. ♦ ŠTEVILKA 3-4.)

VSEBINA 4. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE: PREŠERNOVA MATI. — (Marja Borštnikova)	97
NA GLOGOVEM. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	100
MATERI. — (Ivan Zorec)	106
MRTVA MATI. — Pesem. — (Gustav Strniša)	107
NJEN OBRAZ. — (Iva Breščakova)	109
NARODNA. — Pesem. — (Poldi Leskovčeva)	111
TUJCA. — Pesem. — (Anica)	112
TREPETAJOČA LUČ. — (Milena Mohoričeva)	112
VEČERNE URE. — († Srečko Kosovel)	113
VEČER JE TIH... — Pesem. — (Radivoj Rehar)	113
DUH ČESKE ŽENE MED VOJNO. — (Dr. I. Lah)	114
MLADI DEKLICI. — Pesem. — (Ksaver Meško)	115
TEŽKE URE. — (Gizela Majeva)	116
VSEH SANJ SI SANJA BIL NEKOČ. — Pesem. — (Maksa Samsova)	118
TI IN JAZ. — PESEM. — (Radivoj Rehar)	119
NAŠA DRAMA. — (Milena Mohoričeva)	119
HIGIJENA V KUHINJI. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva)	121
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — O lepem vedenju.	124, 125, 126, 127, 128

VSEBINA 5. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE: MARIANA HAINISCH. — (Minka Govékarjeva)	129
ZVEZDNATA NOČ. — Pesem. — (Ema Deisingerjeva)	132
NA GLOGOVEM. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	133
SEPET. — (Ivan Zorec)	139
VABILO. — Pesem. — († Fran Pogačnik)	142
HIP. — Pesem. — (Kristina)	143
MINIJATURE. — (Milena Mohoričeva)	143
ČLOVEK — NIČ. — (Maksa Samsova)	144
„SAFFA“. — (Mara Lindtnerjeva)	144
SLUŽKINJE IN STANOVSKO GIBANJE. — (Vida P.)	148
ZAKON O IMENSKEM PRAVU IN ŽENA. — (Vida P.)	151
HIGIJENA V KUHINJI. — Konec. — (Lea Faturjeva)	155
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — O lepem vedenju. — Književna poročila	157, 158, 159, 160
Modna priloga, krojna pola, vzorci za ročna dela.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, pol-
letna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za U.S.A. Dol. 2.—, za
Argentinijo Pes. 4-50, Za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo
Din 85.—.

Uredništvo in uprava Breg št. 10/II. nad.
Izdajateljica in odgovorna urednica: Darinka Vdovičeva.
Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani
Odgovoren Janez Vehar.

OBRAZI IN DUŠE.

MARIANA HAINISCH.

Kakor svetel meteor se je v šestdesetih letih minulega stoletja pojavila v Avstriji žena, ki je s svojim bistrim umom in blagim srcem ter s svojo železno vztrajnostjo položila temelj novemu razvoju avstrijskega ženstva.

Bila je to pionirka, ki je mislila, čutila, delala za tisoče in tisoče žen, jim krčila pot v lepše, svobodnejše življenje. Ta žena — Mariana Hainischeva — je praznovala 25. marca t. l. svoj 90. rojstni dan. Nemci so jo slavili po zasluženju; tudi tujina je ni pozabila. Zato je umestno, da se je spomnimo tudi Slovenke, tem bolj, ker je bila pred leti z nami v ožjih stikih.

«Sreča mojega pestro živahnega življenja je bilo delo in ljubezen.» je zapisala Hainischeva na svojo poslednjo sliko. In resnično, ljubezen ji je bila vodnica od mladosti doslej. Rojena v hiši, v kateri sta vladali ljubezen in delo, je Mariana Hainischeva tudi iz lastne izkušnje poznala srečo mirnega rodbinskega življenja. Kot mlada, od marsikoga oboževana krasotica, hči uglednega tovarnarja iz Badena, se je bila poročila ter je v najlepši srčni harmoniji živela na moževem posestvu Aue pri Schottwienu. Rada je čitala, v samoti monogo razmišljala in si z veliko vztrajnostjo sama izpopolnjevala svoje, v dekliskem zavodu pridobljeno znanje. Bila je tudi vzorno skrbna in delavna gospodinja ter svojim trem otrokom, sinovoma Mihaelu in Wolfu ter hčerki Mariji najboljša mati.

V času američanskih osvobodilnih vojen pa je uvoz bombaža iz Amerike prenehal in soproj M. Hainischeve, ki je imel v Glognitzu tovarno za tekstilno blago, je bil primoran za dalje časa ustaviti delo. Ostal je brez dohodkov. Mlada tovarnarica je tedaj spoznala skrb za obstanek. Izkoristila bi bila svoje sposobnosti, da bi prispevala k vzdrževanju obitelji. Pomagala bi bila rada še drugim, saj delo v tovarni je počivalo, delavci, njihove žene in otroci pa so bili predani bedi. Šele tedaj se je zavedla, da se žena meščanskih slojev ne more nikjer udejstvovati in pri najboljši volji ne najde svojim zmožnostim primernega zaslužka.

K sreči so se razmere kmalu izboljšale. Toda Mariana je izpregledala: socialno vprašanje je zahtevalo rešitve po vseh državah. Odvisnost kapitala od svetovne politike, neznosna sužnjost proletarijata in popolna brez-

pravnost ženstva sta ji postajali jasne. In razne vojne Avstrije s sosedi, zlasti pa strašna vojna med Francijo in Nemčijo l. 1870-71 so njeno dušo dozorele. Srce se ji je krčilo v sočutju za številne žene, ki so zaradi vojne zapadle v pomanjkanje. Tem bolj, ker je bila med njimi tudi prijateljica, ki je izgubila premoženje in moža ter je bila prisiljena, da sama skrbi zase in svoje tri otroke.

In v Hainischevi se je rodil za tedanje čase jako smel sklep: zastaviti vse moči in sposobnosti, da se ustvarijo tudi ženam možnosti, da se lotijo praktičnega poklica in si prislužijo same svoj kruh.

Energična, z izrednim govorniškim darom blagoslovljena žena je šla z obćudovanja vredno odvažnostjo, a tudi s treznim preudarkom na delo. Predvsem je bilo potrebno, da se tudi dekletom odpro vrata srednjih šol. Govorila je na shodih, si pridobila odličnih sodelovalk, pisala v razne liste; kot prva žena je vedno in vedno zahtevala istih pravic za šolanje moške in ženske mladine. Ali premagati ji je bilo nešteto predsodkov moške zagrizene konservativne miselnosti. Tako se je njena zahteva deloma izpolnila šele l. 1922... Z vso gorečnostjo in vztrajnostjo je v krogu svojih tovarišic nadaljevala borbo, da se podeli avstr. ženam pravica posečati vse fakultete vseučilišča. Tudi to je dosegla l. 1897., dasi ne v polnem obsegu.

L. 1899. se je udeležila kongresa Mednarodne ženske zveze v Londonu. S svojimi globokimi in treznimi razmotrivanji je vzbudila pozornost zborovalk vsega sveta in je bila izvoljena za častno podpredsednico glavnega odbora. Poslej se je skoraj vedno udeleževala skupščin M. Z. Z.

Dasi je bila M. Hainischeva že od l. 1870. voditeljica in glavna gonilna sila vsega velikopoteznega in končno z uspehom kronanega avstr. ženskega pokreta, je bila njena pot za duševno osvobojo žene včasih prav trnjeva. Sovražnikov pa ta modra, plemenita in do skrajnih mej nesebična žena ni imela. Zavedla se je, da je uspešen le organiziran, premo usmerjen boj. Zato je zbirala sobojevnice in dala ženskim društvom pravi, ženski program.

Toda imela je med moškimi in celo med starokopitnimi ženskami nasprotnike, ki so nastopali proti vsem tem ženskim «novotarijam» ne toliko sovražno, kakor s prezirom in zasmehom. Tako je Mariana Hainischeva po mnogih težkih naporih in zlobnih zaprekah, ki so v stari Avstriji izvirale iz verskih in narodnostnih razprtij, končno l. 1902. ustanovila Zvezo avstrijskih ženskih društev. Ta Zveza je bila in je še danes središče vseh naprednih stremljenj avstr. žen.

Potom nje smo Slovenke spoznale Hainischevo. Kmalu po njeni ustanovitvi je namreč naše Splošno žensko društvo v Ljubljani pristopilo k Zvezi avstr. ženskih društev, ki nam je pošiljala poročila o svojem delovanju in glasilo «Der Bund». Seveda je bilo takrat vse naše dopisovanje nemško. Predsednica Hainischeva pa je bila do vseh v Zvezi včlanjenih društev jako

ljubezniva in docela nepristranska. Kot tajnici mi je lastnoročno, prijazno in obširno odgovarjala na vsa vprašanja. Bila je to resnična zveza, četudi so bila v nji narodnosti in veroizpovedanja različna. Ko je bil na Dunaju l. 1903. II. občni zbor Zveze avstr. žen. društev, so imele slovenske delegate priliko, da so se osebno seznanile s predsednico Hainischevo. Kasneje in skoraj do vojne smo se nemška, češka, poljska in slovenska ženska društva skupno borila proti § 7 drž. zakonika, ki je izločeval ženske od splošne volilne pravice; ter proti § 30 društvenega zakonika, glasom katerega ženske sploh niso smele pripadati političnim društvom. Vlagale smo na drž. zbor skupne peticije, spomenice in predloge, zavzemale se za napredek na polju ženskega šolstva, socialnega skrbstva, varuštva i. dr. A Mariana Hainischeva je bila vsem akcijam vedno na čelu.

Predusem se je Hainischeva trudila, da uglaadi ženam pot do različnih poklicev. Uradnice vseh vrst, zdravnice, obrtnice so ji dolžne veliko hvalo. Opetovano se je zapletla v težke boje, preden je s svojimi sobojevnicami pridobila učiteljicam gmotno in socialno enakopravnost; energično je nastopala proti njihovemu prisilnemu celibatu. Z globokim razumevanjem se je brigala za gospodinje in se živo borila za to, da se njihovo delo priznava kot poklic, ki je vreden plačila. A tudi služkinjam in delavkam je izkušala olajšati stališče, zanimala se je za njihovo starostno zavarovanje in socialno skrbstvo. Nezakonska deca je našla v njej najblažjo zagovornico. Neustrašno se je zavzemala tudi za odpravo vseh javnih hiš in reglamentacije.

Hainischeva ni bila nikoli revolucijonarka ali suffragetka v slabem pomenu besede. Materinstvo in gospodinjstvo je smatrala vedno za prvi in najvažnejši ženski poklic. Z dobroto in s trezno, a prepričevalno besedo je znala pridobivati.

Značilno in izredno simpatično je za Hainischevo, da je za duševno osvobojo, enakopravnost in napredek žensstva storila mnogo, mnogo, a je ostala pri vsem tem priprosta, dobra, skromna žena. Vse svoje življenje je propovedovala: «Najprej dom, najprej rodbina, najprej ljubezen!»

In ravnala je sistematsko po programu. Vedno je to, kar naj pride, naslanjala na že obstoječe; delala ni torej nikakih skokov: najprej šolo za žensko mladino, potem izobraževališča za poklice in končno zahteva po udejstvovanju žene v službah in javnosti in enako plačilo za enake dolžnosti!

Več nego 60 let je Mariana Hainischeva dvigala in vihtela zastavo za enakopravnost žene. Kot 80 letnica se je še udeležila kongresa M. Ž. Z. v Torontu. Pred dvema letoma, torej 88 letna starica, je s svojim sinom, prvim predsednikom avstr. republike, dr. Mihaelom Hainischem napravila izlet v zračne višine. Že skoraj 90 let stara je opetovano govorila v radio

in se udeleževala prireditve Materinskih dni. Dopisuje si z vsem svetom ter vsak dan malodane vse dopoldne odpravlja svojo korespondenco baje še vedno brez očal. Najsrečnejša je v svoji rodbini med sinovoma, hčerko, sinahama, zetom, vnuki in pravnuki. Vse ljubi prisrčno in nežno in vsi ljubijo njo. Življenje se ji v tej vseobsegajoči ljubezni še danes zdi nepopisno lepo. Te dni je izjavila:

«Enakopravnost moža in žene sem hotela, — nikoli več. Ker nikoli nisem bila fanatična emancipiranka. Preveč sem ljubila očeta, moža in oba sina. Tako se v Avstriji nismo nikoli zaleteli, kakor suffragetke v Angliji. Moški in ženska sta različna in ta različnost mora ostati ter jo treba poudarjati. Ženska ne sme hoteti, da bi postala moški. S tem bi se le doseglo, da bi se moštvo podvojilo. A ženska tudi ne sme biti le moška senca. Prav s svojo ženskostjo naj zmaguje ženska, naj samostojno deluje, a v soglašanju z moškimi. Moje življenjsko delo je bilo: žensko dvigniti k moškemu, da organizatoriki in boriteljici na čast in korist vsega ženstva, smo čestitale k

Blagi, trezni, uspehov bogati nemški feministki, kulturni in socijalni organizatoriki in boriteljici na čast in korist vsega ženstva, smo čestitale k 90 letnici tudi ljubljanske Slovenke. Hvala ji!

Minka Govékarjeva.

Zvezdnata noč. (Ema Deisingerjeva.)

Noč polna je zvezdnatih čarov,
 noč, polna tišine, zanosnih željâ,
 ki so kot tokovi živih vodâ,
 ki krožijo, krožijo v globelih zemljâ.
 In kakor sokovi stoletnih bukev in hrastov
 prelivajo v veje vse svoje moči,
 da sproži jih solnce k novi rasti,
 tako se je zlilo, utrnilo v meni
 stotisoč željâ,
 stotisoč pojocih skrivnosti.
 Roké razprostrla v polnoč sem zvezdâ,
 v to tiho in belo vsenočje,
 da v njem utonilo vse moje bi žitje
 in moje vse bitje bi razzvenelo
 v ozvezdja neskončno sozvočje.

Na Glogovem. (Anka Nikoličeva.)

(Nadaljevanje.)

Peter Glog se v petnajstih letih, odkar mu je umrla žena, ni Bog ve koliko postaral. Res je bila njegova brada, ki jo je nosil nekoliko daljšo in bolj zašiljeno, že močno bela. Tudi lasje so bili močno pomešani s sivino. Obraz je postal ožji, skoro voščeno bled. A velike sinje oči so zrle jasno, nekoliko nemirno in lepo oblikovano, visoko čelo je bilo še brez gub. Mehki klobuk je nosil v rokah in trdo je zatikal palico med kamenje, ko je vodil goste na svoj poletni dom.

Šli so po vinogradu. Gospoda je bila nekoliko upehana, a Peter Glog je živahno govoril in pod gostimi brki so se bleščali njegovi zdravi zobje. Vedno je bil še lep mož.

Pod zadnjo kratko strnico so obstali. Gospod poslanec si je brisal pot. Gospod glavar je nekoliko lovil sapo. Gospod župan pa je rekel: «Odloči se, Glog. Čemu oklevaš? Če kupimo kovačnico in jo naselimo z našimi ljudmi, zabijemo mogočen nemški klin med domače ljudstvo, ki strnjeno obdaja Glogovino. Ničesar ti nočem očitati, zdi se mi, da si se prenaglil, ko si že mlin prodal v nam sovražne roke. Mož je obogatel. Samo poglej, kako se šopiri hči tvoje viničarke —

«Mnogo zahvale sem ji dolžan —»

«Plačal si, Glog, in ljudem ni treba. Tudi onadva v kovačnici sta si naredila novce.»

«Preuredila sta obrat, organizirala delo. Saj veste, da sta dolga leta v Ameriki.»

«Lahko si bosta našla ugodnejši dom. Bolj v hribih, ali pa na jugu, — pri bratih,» je pripomnil porogljivo doktor Dobritsch in mislil na kupno pogodbo, ki jo bo sestavila njegova pisarna.

«Saj v bistvu sem pripravljen prodati. Samo z otroki bi še rad govoril. Predvsem s hčerko Klementino. Ž njo se lahko posvetujem kakor z možem. Ostra je v svoji sodbi, krepka v značaju —»

«In zavedna. Vsa je naša in smotreno deluje. Prava pijonirka je nemškega bitja in kulture.»

«Lepo leži ta-le kovačnica v senci sliv. —»

«Pojdimo, gospodje, pojdimo, kosilo čaka,» je vabil Peter Glog. V vasi je zvonilo poldan in tenko je odzvanjal zvon od Svetega Antona. «Pojdimo, gospodje, da ne bo juha mrzla.»

Ko so stopali gospodje v hišo, je zapela Klementina zadnji gumb svoje obleke. Belo bluzo je bila zamenjala z obleko iz surove svile s čipkami ob vratu. Ona edina izmed sester se je imela udeležiti po očetovem naročilu kosila. V veži se je poklonila Johana, rdeča, počaščena, malce razburjena zaradi kosila. Lujiza je pridrvela od viničarije sem s kolesom v ohlapni

bluzi, ki je vihrala ob njeni presloki postavi, z dečjo glavo, na kateri so bili od znoja zlepljeni lasje v neredu. Na desnem čevlju je manjkal gumb. Ujela je strog očetov pogled. Nerodno se je priklonil Fridel in zardel do ušes. Eva je smehljaje podajala gospodom svojo drobno, rjavo roko. Marije ni bilo. Marije skoro nikdar ni bilo na Glogovini. Vodila je očetu gospodinjstvo v trgu in poleg poučevala ročna dela na ljudski šoli. Izmed odraslih sester je bila najmlajša in ranjki materi najbolj podobna. Tiha in delavna, z zasanjanimi očmi, je malo govorila in vedno držala med belimi prsti to ali ono delo.

Ko je gospoda posedla okoli mize in je Klementina razdelila juho, in je Peter Glog natočil v visoke čaše zlatorumeno vino, sta se razvila obed in družabnost v najlepšem redu. Evin puding se je dal brezhibno zvrniti na širok, plitev krožnik. Ko je bil še zavit v okusno marelično peno in pokapan za moški okus z domačim višnjevcem, je Eva, ponosna kakor zmagovalka v boju, zapustila hišo, ne da bi bila pozabila vtakniti v žep nekoliko drobnega peciva in pest prekrasnih črešenj, ki so bile namenjene za desert.

Okoli hiše je stopal, nekotiko nervozno, Fridel.

«Ali veš, da bo oče prodal kovačnico?»

«Ni mogoče —»

«Seveda. Da bo dobil denar za vaše dote.»

«Katera se pa moži? Fridel?!»

«Nobena. Zdaj še nobena. Pa se že bo.»

«Morda se bo Lujiza, Fridel?»

«Zakaj ravno Lujiza? — Ah, Eva, meni ni všeč, da bo prodal oče kovačijo. Tudi Hanci ni prav —»

«Meni tudi ne, meni tudi ne. Kaj pa bosta Cene in Pepe zdaj počela? Veš, rada imam ta dva stara dečka. Ali Stane že ve? Čakaj, Stanetu grem povedat —. Morda bi Stane — Morda bi mlinar —»

«Nikamor mi ne stopiš, Eva. Bog obvaruj, da bi oče slutil, da kaj vemo. Slučajno sem slišal pogovor, ko so stali v vinogradu in sem ležal pod češnjo. Le Hanci sem povedal —»

«Kaj tem-le tujcem naj bi oče prodal kovačnico? — Beži, beži Fridel —»

«Seveda, prav tem-le gospodom. Tega ti ne razumeš. Zato bo ravno prodal. To je zaradi politike. To je že prav, in zaradi tega že razumem, da bo prodal. «Südmarka» bo kupila. Razumeš? To je že vse v redu. A meni je kovačnice vendar le žal in lepega sadovnjaka polnega sliv.»

«Morda pa le ne bo nič iz vsega tega. Fridel», je modrovala Eva in začela zobati češnje. Ker je pomagal Fridel, jih je kmalu zmanjkalo. «Hajd, idimo po druge, je predlagala in brat ter sestra sta se podala v češnjev vrt,

zobala sladko sadje, stopala nižje. Končno sta krenila po stezi, ki vodi ob vznožju Glogovine v mlin.

* * *

Zgoraj pa so, v udobnih naslanjačih, pred širokim oknom, ki gleda na češnjev vrt, zaključevali obed s črno kavo.

«Mislim, da je naša dolžnost, oče, da prodamo,» je rekla Klementina, otrsela pepel s cigarete in si popravila ščipalnik.

«Veseli me, dete, da si našega mišljenja. Težko bi mi bilo, da sem ravnal brez privoljenja družine. Saj drugi bodo tudi zadovoljni, kaj ne, Klementina?»

«Drugi,» je odvrnila malo zaničljivo. «Seveda, bodo, oče. Kdo naj bi neki ugovarjal?»

Tako so prodali kovačnico. V štirinajstih dneh od danes se bo položila tukaj na tem mestu kupna svota. Do tedaj ne sme nihče izmed obeh pogodbenikov odstopiti od danes sklenjenih pogodb. Samo če bi se v štirinajstih dneh ne izplačala kupnina, bi postal današnji dogovor brezpredmeten in bi ugasnile vse pravice do nakupa. Pogajati bi se morali na novo.

Tako, a še bolj učeno, juridično podprto in zverženo je napisal advokat in politik doktor Dobritsch akt, podpisal, pritisnil pečat in vsi navzoči so podpisali. Tudi Peter Glog je podpisal in Klementina Glog kot njegova priča.

* * *

Od takrat v štirinajstih dneh pa ni nihče položil kupne svote na Glogovem. Nihče se ni več menil za mirno kovačnico v senci sliv. Nad Evropo je zadivjala bojna vihra. Spoprijeli so se narodi, zbesnel je sever, jug, vzhod in zapad.

Pisali smo takrat prve dni meseca avgusta v letu Gospodovem 1914.

* * *

Rano se je odpravil Peter Glog na pot. Aprilsko jutro je bilo hladno. Bledo so ležali solčni žarki na rosnih travah. V sivem, vihrajočem plašču, z mogočno palico v rokah je korakal Peter jutranjemu vetru nasproti. Kakor apostol je bil. Visoka, sloka postava, blede obraze z dolgo, zašiljeno brado, velike, jasne oči, iz katerih je sijala krepka volja. Ubral je pot mimo viničarije, med vinogradi do samotnih domačij bogatih kmetov, ki so bile raztresene po gozdnatem grebenu. Dolgo pot si je namenil za današjo nedeljo. Dolgo in težko pot. Ime Glog ni bilo več vsemogočno med kmeti kakor nekdaj. Kakor tedaj, ko je na Glogovini gospodaril Jernej Glog. Ali ni zadnjič na Slivnem, na prelepi domačiji prav pod slemenom, bogati Slivnik nekam čudno mel z rokami, ali mu ni pritajen nasmehek kremžil obraza, ko je podpisal petsto kron vojnega posojila? Petsto kron, bogati Slivnik. Sramotno je bilo. Vse Petrove besede so bile zaman. Res, da mu je padel edini sin na gališki fronti, res je tudi, da se je mnogo šušljalo in hujskalo

na tihem proti vojni, državi in cesarju. Res se govori o židih, ki bogatijo, o skladovnicah bakra in medenine, ki jo je država rekvirirala raz vrat, omar in kuhinjskih polic dobrih državljanov in ki se brez haska kopičijo v magacinih, dokler jih ne pokupijo za slepo ceno izbrani Abrahamovi sinovi. In zvonovi naših cerkvā...

Morda se res ne vrši vse tako v redu, kakor bi se moralo. A kdo bi meril in zameril pri taki velikanski stvari, kakor je ta vojna. Zmagoviti pohod germanstva na vzhod, zahod in jug. Z ognjem in mečem nosijo nemški vojaki kulturo narodom, ki se je branijo. Zaslepljeni! Saj vidite, da so že vse poteptali, in kar se še brani, bodo poteptali. Neizmerna je moč germanskega duha, nezlomljiva germanska sila —

Angleška? Amerika? — O, le vzdržati, le vzdržati —

In tesneje je zagrabila Petrova roka popotno palico.

Rosa po travi mu je močila obutev, vlažna veja oplazila klobuk.

Po dvoriščih je bilo še tiho. Samo od tu in tam se je oglašal zakasnel petelinov klic. Bosa, z visoko podvezanimi krili, z bleščečim čebričem v rokah je hitela dekla v hlev na prvo molžnjo.

Peter Glog je pospešil korak.

* * *

Solnce je stalo že visoko, ko je prav tisto jutro stopila Eva v mlin. Postala je krasno dekle. V dveh letih, kar je trajala vojna, je zrasla visoko. Po hrbtu ji ni več visela bingljajoča kita. Nad vitkim vratom, ki se je, lahko zlatorjavo zagorel, izgubljal v valovje temnih las, je bila pripeta v temnem vozlu. Njena rjavkasta koža je dobila po licih rožnat sij, da je bil lepi obrazek videti sočen kakor dogorela breskev.

Sklonila se je, ko je potrkala na kuhinjska vrata. Okence v vratih je bilo odgrnjeno. Notri ni bilo nikogar.

Saj bo že enajst. Kje so neki domači? Za hip ji je v podzavestni bojazni vztrepetal srce. Ah, nič. Kaj neki naj bi bilo — in pritisnila je kjuko. Vrata so bila zaklenjena, štedilnik mrtev. Zaklenjena je bila tudi hišterna na levi, pisarna na desni.

«Vida,» je zaklicala polglasno in okrenila glavo do vrha stopnic. Nič. «Vida,» je klicala glasneje.

Vrnila se je na dvorišče. Iz hleva je stopil hlapec. «Nobenega ni,» je dejal in stiskal roke v hlačne žepe.

«Danes ne bo kosila. Urša je šla k deseti maši —»

««Pa mati, kje so pa mati? Saj ob nedeljah kuhajo sami, ko gre Urša k drugi maši.»»

«V mesto so šli. In gospodična Vida tudi.»

««In gospodar?»»

«Žandar je prišel ponj. Zato sta šli ženski za njim,» je rekel hlapec in pljunil.

«Žandar? Zakaj, za božjo voljo?» Eva je prebledela in vnovič ji je vzdrhtelo srce?»

«Eh, kaj jaz vem. Nekaj je govoril o vojski, pa o sinu, pa da mu je ljube, če je Stane živ ujet v Rusiji kakor mrtev zakopan v Karpatih.

«O, o —.» Evi je zastalo srce. Predobro je vedela, kaj se to pravi, žandar in vojni sod, in ječa in morda sramotna smrt. Sedla je na klop. Kaj zdaj? Ubogi mlinar. In da je Stane ujet? Ali je ujet? Ali mrtev v Karpatih? Ubogi mlinar, uboga Malka, ubogi, ubogi ljudje —

Strašno jo je bolelo srce.

Kaj naj bi zdaj? Naj se odpelje za Vido v mesto? Mogla bi. Očeta ne bo pred večerom. Pa kaj bi tam? Ona ne zmore ničesar. Da bi šla po nasvet v grad? Po pomoč? O, kako zaprni so ji bili tisti ljudje. Grof Bruno je sedaj gospodaril doma.

Grof Ervin je v prestolici, v ministerstvu. Lujiza potuje z njegovimi hčerkami po Švici. Nič. Zdaj ne more nič. Počakati je treba, da se nekdo vrne. Mati, ali Vida, ali vsi. O, morda vsi. Morda ni bilo nič. Kleveta, pomota. Saj tako zlato sije solnce. Saj tako sladko dišijo vijolice. Plamenček upanja je zagorel v Evinem srcu. Stopila je na vrt. Nemirno je stopala po z belim peskom posutih potkah. Da, počakati je treba. O, to čakanje! —

Ali ni zaropotalo kolesje za ovinkom? Ni počil bič? O, čakati. Ko je nebo tako plavo in je v srcu tak nemir. Čakati —

Vrnila se je na dvorišče, v hišo. Stopila je na cesto. Ali ne bo že poldan? Od onstran, izpod hribca, kjer stoji vaška cerkev, prihajajo posamezni ljudje. Urša se bo vrnila. Hlapec bo dobil kosilo. Ljudstvo se bo zdaj zdaj usulo po vseh potih in stezah, ki vodijo od cerkvice na njih domove. Toliko ljudi bo prišlo tod mimo. Ljudje — ah, Eva jih ne more, ne more videti. Vsi že vedo, vsi bodo govorili. O mlinarju, o žandarjih, o Stanetu. O Stanetu, ki je živ ujet v Rusiji, ali mrtev v Karpatih. Ah, Eva ne mara ljudi. Kako zelo boli srce —

Prišla je do domačega sadovnjaka, ki se je vzpenjal bregovito prav do širokega okna na Glogovem domu. Češnje so cvetele. Črno so se odbijala okrogla debela od jasne modrine od solnca pozlačenega neba. V gostih šopih so cvetele spominčice v zeleni travi. Eva je prekoračila jarek in bežala navzgor, kakor bi jo podili. Domov, domov.

Da, zdaj je zaropotal voz na cesti. Zdaj je zares počil bič. Sunkoma je obstala in okrenila vroči obraz. Res, po cesti je privozil koleselj. Veselo je pokal bič. Na vozu so se smejali. Ah, mlinarjevi niso bili. Ni bila ne Vida, ne Malka, ne mlinar.

Stane — Stane, ujet v Rusiji —. Ali mrtev v Karpatih.

Krčevit jok je bruhnil deklici iz stisnjenega grla. Vrgla se je v mlado travo in ihtela.

Davno je odzvonilo poldan, ko se je vzravnila, obrisala objokani obraz ter stopala počasi proti domu. Na pragu je stala Hanca, mahala z roko ter izginila v hiši. Ah, zdaj nataka nedeljsko juho v jušnik, zdaj šele beli solato. Skrbna Hanca, dobra Hanca. Hanca, ki nič ne ve, kaj je bolešt. Hanca,

Ali ljubi Eva Staneta? Ljubi? Ah, Eva ne ve, ali ga ljubi. A ona ve, da bo mlin brez njega pust in prazen. Ona ve, da bo v gozdu žalostno. Ve, da bo Glogovina mrtva, če ne bo nikdar več zavil izza oglja viničarije —

Ujet v Rusiji ali mrtev v Karpatih.

* * *

Na mizi je že stala juha. Z muko je požirala Eva žlico za žlico. A tudi Hanca ni ničesar opazila. Ko je bil obed končan, je položila starejša sestra pred mlajšo pismo, stopila molče pred široko okno, sklenila roke in gledala v cvetoči raj tam zunaj.

Tiho, z razgrnjenim listom v rokah, je pristopila Eva. «In kaj bo rekel oče, Hanca?» Hanca je obrisala solzo. Da, tudi Hanca ve, kaj je bolešt, tudi Hanca pozna bridkost —

Fridel je potrjen v vojake, tudi Fridel bo moral v vojno.

A oče ni rekel ničesar. Morda je postal za spoznanje bolj bleđ, ko je trdno sedel za mizo. Morda je rahlo drhtela roka, ko je zgrinjala sinovo pismo. Da, tudi Fridel mora na vojno. Bleđi, sloki, nežni Siegfried Glog. Sredi juridičnih študij, ven iz mladega dijaškega življenja mora na kravo vojno.

* * *

Ko je legal mrak na zemljo, je stekla Eva po vinogradu v dolino. Mlin je bil teman, samo iz kuhinjskega okna se je svetilo. Tam je Urša mešala žgance. Ne, ni jih še bilo iz mesta. Menda ostanejo čez noč. Pri mizi je sedel hlapec in čakal večerje. Zlovoljen je bil in Urša je bila zlovoljna. S težkim srcem je odšla Eva. Bilo ji je, kakor da je ona kriva nesreče. Obe roki je stisnila ob srce. Tam, kjer je drugače utripalo živo in veselo, kjer je vriskalo in kipeło, je ležal danes težek, težek kamen. In bolelo je. Tako strašno je bolelo.

Ubrala je pot med sečmi, po kolovozu, ki se spenja mimo njiv na viničarijo. Pred hišico je sedela Mina. Vsa stara je že bila, vela in siva. Eva je sedla poleg nje. Mina je držala zdelane grobe roke trdno sklenjene v naročju in Evi se je zdela, kakor da ji je sovražna. Vedela je že. Vedela je, da so ji zeta odvedli žandarji. Vedela je, da je Stane ujet v Rusiji, ali morda mrtev v Karpatih. Eva je sedela tiho poleg starke in srce ji je bilo težko kakor tisoč kamnov. Počasi se je utrnila solza iz njenih žalostnih oči in zdrknila po licu. In še ena, in še ena. «Evica,» je tedaj rekla starka mehko. In deklica je naslonila glavo ob ramo stare žene in se razjokala. Mina pa je strmela molče v večerno nebo in njene oči so ostale suhe.

• Stare viničarke nimajo več solz,

(Dalje prih.)

Šepet. (Ivan Zorec.)

(Večer na klopici pod cvetočimi kostanji.)

A li ti smem poljubiti roko, o zlata Zora?
 «Saj sem ti jo dala, o ljubljeni moj...»
 «In mile oči, in belo lice, in sladka usta, in srce in vse, vse...?»
 «Zakaj se ponižuješ, dragi? Ali nisem vsa tvoja? Kaj ne veš, da jaz nisem jaz, ampak da sem le v tebi, kakor si ti ves in na vekomaj v meni, o ljubelec moj, ljubezni moje prevročee edini, najslajji opoj...?»

«Ljubezen je bila prva beseda, prva misel Stvarnikova, ko je ukazal: Bodi svetloba!»

«In ljubezen je vir vsega življenja, moč in neumrjročnost sveta.»

«O, njej je človeško srce prekrasen vrt, kjer cveto vse najlepše cvetke.»

«In na ta vrt kliče ona ubogega meniha, da šteje zvezde in se bojuje s skušnjavo; vabi ona in mika belo nuno, ji ožema vroče oči in suši ženske moči.

«Meni pa je ona solnce, ki mi sije na visokem jasnem nebu in se smehlja sreči moji, o Zora!»

«Poljubi me, ljubi me, pesnik ljubezni moje...!»

«Pozdravljeno, blagoslovljeno bodi, ljubo, že dolgo pričakoval solnce! Pozdravljeno, iz vseh davnih in sedanjih sanj pozdravljeno, — ti-sočkrat pozdravljeno, o žarko solnce! Duša moja te je polna, misli moje hodijo za teboj in so te vesele, kakor je ubog, truden potnik vesel svojega doma, ko mu oko pozdravlja in srce iz dalje objema sleme domače strehe!»

«Pozdravljeno, ljubljeno...!»

«O solnce, lepo zlato solnce, kako si mi mil simbol, kako draga resnica...! Pozdravljeno, pozdravljeno...!»

«Saj je res, da ne vem, ne vem do zadnjih skrivnosti, kaj je življenje; vem pa, za gotovo vem, da sta mi simbol in resnica v duševni ubranosti, v visoki pesmi, ki mi jo veselo srce poje v tvojem varnem naročju... O, da bi ji pelo vekomaj, pelo toplo, mogočno, do največje ekstaze!»

«Da; ekstaza —, to je prava beseda!»

«Hrepenenje po tebi mi jo je dal!»

«Od nje sem molčal, ko me je pobožala tvoja blaga roka in vzelo tvoje srce, o Zora moja, — molčal v objemu vročih, živih sanj in širokih nad... o, molčal, ker mi je nedopovedna sreča prsi polnila z radostjo, tako iskreno, da si ne bi mogel misliti večje. A kako bi govoril, ko je srce samo govorilo na svo moč?»

«In z njim sem šepetala jaz blažene ekstaze, ljubi, dragi moj...!»

«Ti, ljuba duša, mila prijateljica moja, glej, si pesem duše moje, visoka pesem srca mojega, vriskajoča pesem krvi moje...! O, bodi mi pesem pesmi in jaz ti bom struna, ki ti bo brnela ob vsakem doteklaju tvoje roke...!»

«Kako lepa je tvoja ljubezen...!»

«Ljubim te z ljubeznijo, ki kleči in obožuje, ljubim te iz vse svoje moči — ljubim, ker te je duša moja iskala in ker si zdaj cvet in sad mojega poletja in sen vseh mojih mesečnih noči...!»

«O ljubi moj, kako mi je hudo in težko, da ti ne znam povedati, kako neskončno si mi drag, kako ves si v meni.»

«Saj ljubezen tvoja prenežna sama govori iz tvojih milih oči, o duša moja!»

«Joj, kako je lepo, da sva midva tako sama in da se tako rada imava...!»

«Pomlad cvetje posipa na najino pot, solnce lije žarke najlepše pred naju, ptice zahvalnice Stvarniku pojo z najino zahvalnico, ves svet je lep zaradi najine ljubezni, in midva, preljuba pesem moja, sva srečna v sreči in nežnosti ljubezni svete svoje... Ali ni res, lepa kraljica srca mojega?»

«Res, res, neskončno res...! O ljubezen... ljubezen...!»

«Ljubezen je sladak sen, je pesem, je poleg lakote in žeje najsilnejše čuvstvo, nje uživanje razen smrti največji doživljaj...!»

«In je skrivnost skrivnosti...»

«Skrivnost... Izmerili smo vse globine morjá, dognali vse višočine gorá, — a kdo je že do dna videl skrivnostim človeškega srca...?»

«Nihče, a vsakdo je tonil vanje in iskal cilj hrepenenja svojega.»

«Tudi jaz se ves tresem od radostí, ki jo še in še čakam in ki me bo še in še prevzemala... O, naj me prevzame, premelje, osvoji do poslednje moje moči...!»

«In mene s teboj, ljubi moj!»

«Tako bo potrjena volja življenja, tako bo strnjena pot, ki nama je bila zapisana, preden sva se rodila in spoznala, — tako bo dosežen najslajši ideal...»

«In, glej, beseda ideala je resnica postala... Zahvaliva Boga za srečo in veselje svojega srca...!»

«O, da bi nam ideal ostal zmerom čist in svetal...»

«Ljubezen najina ga posvečuje, zato bo ostal čist in svetal...»

«Za res, ljubezen, velika ljubezen je največji ideal, je moč, ki nas dviga iz mraka v luč, je kakor poletna moč, z zvezdami posuta nad dehtečo zemljo...»

«V njej je sladak mir, ki sem ga iskala zaman, z njo mi je sreča — še pojmiti je ne morem, iz nje mi raste čudovita moč, da se ne bojim nikogar več na svetu...»

«A jaz, glej, sem s teboj zdrav in močan, da bi te vzela in na krilih svoje ljubezni odnesel pod mile zvezde...»

«Poljubi me, silni vitez moj...!»

«Draga, draga moja...!»

«Ljubezen do tebe, ljubi moj, je kakor vihar nad drevjem: maje me, pripogiba do tal in puli iz korenin...»

«In te presaja v moje srce...»

«Zato, da sem srečna, kako... srečna!»

«Na vse drugo ne misliva, nič ne misliva!»

«Čemu? Kaj nama je čas, kaj dan, kaj noč, če ne zgolj trenutek, ki se nikoli več ne bo povrnil?»

«Samo v spominu ga bova še čutila in v kesu, če bi ga zamudila...»

«Za mladost, za ljubezen ni čas nič..., to je njena največja vrednost.»

«Ali sva midva še mlada? Kaj nisem vsaj jaz že nekako star?»

«Mlada sva, dokler naju greje ljubezen, a ti si po občutkih še ves mladosten. Zakaj te obiskujejo dvomi?»

«Ko bi človek vedel, kdaj je njegovega življenja pomlad?...»

«Ali samo tačas, ko mu temni kodri senčijo gladko čelo...?»

«Mar morda tudi tedaj, ko mu sneg venča plešasto glavo...?»

«Pa saj včasih to ni sneg, marveč le cvet košate češnje ob solnčnem popoldnevu...»

«Da, kdaj je njegovega življenja pomlad?»

«Zmerom, če mu v srcu poje pesem ljubezni...»

«Čuden je človek, neznansko čuden.»

«Da, podari mu vso Koromandijo in še nebeško kraljestvo povrhu, pa ga ne razmaješ zlepa do čistega, do divjega veselja zaradi veselja samega?»

«Ima Koromandijo, ima nebeško kraljestvo... in vendar še izteza tresoč se roke in kuje v srcu samogoltno načrte, kako bi se dokopal še do večjih.»

«Podari mu še moči in zdravja, da bi mu srce moralo koprneti na vsakem delu telesa... on pa še zardi ne, misli so mu grde in sebične: lepote in sreče, ki jo nosi v sebi, ne vidi, ker mu oko išče, zmerom išče...»

«Ampak poglej ga, ko dobi pismo od ljubice, kako prebledi in zardi od veselja, velikega veselja... Čuden je človek.»

«Ljubezen mu je huda bolezen, za katero zelo trpi, dokler si vse ne osvoji.»

«Če je ljubezen sebična in doseže sama sebe, je je konec, za zmerom konec...»

«Vsaka ljubezen je sebična, zato je tako lepa...»

«A Bog je človeku dal na svet del samega sebe: Podobo svojega veličja, ga obdaril z mislijo in čuvstvom in za zmote kaznoval s spoznanjem.»

«O ljubezen, kakšna grenkost je plačilo tvoje sladkosti...!»

«Koža ti je mehka ko baržun in topla ko oči matrine... O Zora moja.»

«Zate je mehka, zate topla, moj dragi...»

«Lice ti je nežno in belo kot cvet na češnji in zdravo in veselo ko majniško jutro...»

«Tebi, o ljubi, vse cvetje, zdravje in veselje!»

«In oči, mile oči — kresničici svetli — dvoje globokih planinskih jezer...»

«Zato, da se vanje potapljaš ti, radostna misel moja...»

«O, naj ti še enkrat poljubim prelepe roke — liliji beli...»

«...ki so ti venec okoli vratu — —»

«Najlepši venec... pesniški domišljiji se ne sanja o lepšem.»

«...kako lepo mi je v tvojem močnem naročju — — —»

«Kadar si takole pri meni —, ali veš, da sem ves poln ljubezni in da me je hrepenenje samo še po večjem solncu, še po večji zarji...?»

«A vem, da sem ti jaz ljubezen, jaz solnce in zarja...»

«Si... Bog ve, da si: iz tvoje ljubezni, ki se je ne morem navžiti, mi poje vse veselstvo...»

«Ti si mi lep, zdrav in ljubezniv kakor Alcibijad...»

«Zamizim in duh moj te vzame in nese tja, kjer mi je rajala mladost in te čakala zaman...»

«Pozdravljena, zemljica domača, ki te mi je dala, pozdravljena...»

«O, nisem te, zelena dolina Témeniška, izdal za ležnivo šumnost in gosposkost tujine... Nisem — —.»

«Ljubi jo, kakor jo ljubim v tebi jaz...!»

«Bleskost sanj naj ti ostane v milih očeh, vesel smehlaj na ustnicah, o Trnjulčica moja...!»

«Glej, ljubim te vroče, silno in verujem da ji boš zaklenil otprellost...»

«Vse, kar je kaj prida v meni, imam po tebi, o zemljica sveta, vse, kar mi je simbol in resnica sreče in radosti, si mi dala ti, o Zora.»

«V bolečinah te ljubim, ker le tako silno ljubim... Naj hodim s teboj, naj se ponašam z ljubeznijo, ki je ni večje...!»

«O mili simbol največje ljubezni moje, pozdravljen, pozdravljen...!»

Vabilo. († Fran Pogačnik.)

*S prsti rožnimi objela
zora me je zlatolasa;
misel k tebi zaželela,
oj, devojka vitkostasa!*

*Daj, odpri očesca jasna,
sanja sladka se poslavlja,
drami pesmica te glasna,
mlađo jutro te pozdravlja.*

*Vsa z dragulji posejana,
v solnčnih žarkih se blesteča,
vabi budna te poljana,
vabi loza zeleneča.*

*Zemljica vsa ljubezniva
v čar prelesten se odeva.
Ej, devojka, pohitiva
velikega čakati dneva.*

Hip. (Krislina.)

<i>Tih večer,</i>	<i>in dveh src šepet...</i>
<i>na vrtu rože,</i>	— — — — —
<i>v srebrnini</i>	<i>Lepa misel na davnino</i>
<i>breg in dol,</i>	<i>le bežeč spomin,</i>
<i>mehka roka,</i>	<i>hip samo v življenju poznem</i>
<i>pogled topel</i>	<i>svetel meteor noči. —</i>

Minijature. (Milena Mohoričeva.)

TAKO BLIZU ...

Tako blizu si mi, sestra smrt. Tvoji beli pajčolani plapolajo v moje misli, v moje neskončnost leteče hrepenenje.

Tvoj mir je zame kakor bajnokrasna biserna pravljica, kakor najtišja pesem vseh utrujenih in krvavečih. Kakor sanje vseh popotnikov neizmernih daljav je tvoj mir, kakor nikdar dosežen raj moje blodne duše.

In stojim, sredi razburkanih oceanov, vetrovi se pogovarjajo z mojimi sni in moje roke hrepene za srebrnimi cilji. — Jaz pa pojem pesem — in moje srce vriska in hrepeni.

Tako blizu si mi, sestra smrt, in zopet si daleč, daleč, za sinjimi, onstran življenja vodečimi gorami.

PRELUDIJ.

Iz moje samote se vije vonj krvavordečih rož k tebi, moj oče. Blodim po svetu in vem, da sem tvojega srca hči. Iščem trdno in nemirno tvojega koraka cilj.

Moji drhteči prsti sanjajo v slonokoščene tipke klavirja, srebrne strune jim odzvanjajo moje mladosti bolest, temna molova melodija trepeče v spomin na tvoj poslednji utrip.

Ti veš za moje duše solze, ti veš za rane mojega srca, za mojih blodenj steze. Tako mi je, kot bi mi iz neskončnih daljnih cest pošiljal iz oči pozdrav, tako mi je, ko da vidim tvoj mirni obraz, ko da živim tvojega življenja trpkost.

Tiha zarja tvojega večera kroti valove mojega morja, daljna razgibanost tujih cest narahlo odgovarja mojim slutnjam.

Moja melodija gre h koncu. Umira, ustaja in se izgublja v vsemirje.

Moja samota se razširja v brezbrežnost.

Človek - nič. (Maksa Samsova)

*Na nebu zvezde človek pregleduje
in roga se jim, da tako so male;
a zvezda zvezdici pomežikuje:
Kako neumen, glej, je človek tale!*

*Ker on ne vidi naše veličine,
pa misli, da igrača smo tu gori.
Mi vidimo pa revne Zemlje sine,
življenje njih, ki mine že ob zori.*

*Vse žitje njihovo se nam dozdeva,
da soj kresnic v poletja je večeru,
a nam pa luč nikdar ne izgoreva,
me večne smo v vesoljstva večnem miru...*

„Saffa“ (Mara Lindtnerjeva.)

Žensko gibanje v Švici ima svoje začetke v letih 1880. do 1890. Leta 1880. je pričel izhajati prvi švicarski ženski list: «Schweizerische Frauenzeitung» in tri leta kasneje je bilo v Aarau prvo zborovanje švicarskih žen. Sto žen je takrat poslušalo govore 3 moških. Sad tega zborovanja je bila ustanovitev «Zveze švicarskih žen». (Schweizerischer Frauenverband). To zvezo je že vodila žena in po tej zvezi so se jela ustanavljati razna ženska društva in razni zavodi za udejstvovanje žene. Leta 1891. je bil v Ženevi prvi švicarski kongres za ženska vprašanja. Od 19 poročil jih je bilo 11, ki so jih imeli moški. Častni predsednik je bil moški in moški so bili v organizacijskem odboru. Leta 1921. je bil v Bernu 2. švicarski kongres za ženska vprašanja. Nastopilo je 50 poročevalk, poročevalca ni bilo nobenega več. Organizacija je bila izključno v rokah žen in predsednica zborovanja je bila istotako žena. Primera obeh kongresov kaže, da se je švicarska žena v teku 30 let popolnoma osamosvojila in da ji več ni treba neposredne moške pomoči pri reševanju ženskih vprašanj.

Dela, ki jih je ustvarilo švicarsko ženstvo v teku zadnjih 50 let in ž njim pomagalo dvigniti švico kulturno, gospodarsko in socijalno, so se imela pokazati širokemu svetu leta 1928. na veliki razstavi, ki se je priredila v Bernu v dneh od 26. avgusta do 30. septembra. Prireditve te razstave je bila sklenjena že pred tremi leti in sodelovati so imele vse ženske organizacije v Švici. Prireditvi so dali ime «Saffa», kar je okrajšava za «Schweizerische Ausstellung für Frauenarbeit».

Vodstvo razstave je znalo vzbuditi veliko zanimanje za to prireditve in vse je tekmovalo, da bi bil uspeh razstave kar najbolj sijajen. Priprave so bile velike in povsod, na cesti,, v prodajalnah in v zasebnih hišah je bil glavni predmet skrbi in debatiranja — «Saffa». Reklama za Saffo je bila zares velikanska! S pravo žensko iznajdljivostjo so znale švicarke narediti reklamo za svojo Saffo na vsako stvar in na vseh mestih. Plakati z napisom: «Kauft Saffa Lose» je bil skoraj dobesedno na vsaki kljuki in skoraj brez izjeme so vse prodajalne zavijale blago v reklamni papir od Saffe. Za Saffo so se zanimale dame v salonih in ženice na trgu

in vse so z veliko gorečnostjo podpirale vse priprave za to veliko žensko manifestacijo. Tudi moški svet je z vneto podpiral ženstvo pri vseh delih za razstavo. Bogate podpore so dale občine, okraji, kantoni in zvezna vlada. Seveda se je moški svet tudi malo pošalil in ironiziral navdušenje, s katerim so šle ženske na delo. Dovtipov in zbadljivk ni manjkalo, toda ženstvo se je znalo sijajno vesti. Bärenspiegel (ilustriran humorističen list) je posvetil celo številko tej borbi.

Ker sem se tiste čase mudila v Bernu, sem z zanimanjem sledila vsem pripravam za razstavo in radovedna sem bila, kakšna bo razstava sama. To že radi tega, ker je tudi naše ženstvo pred dvema letoma imelo razstavo z enakim ciljem. Kakor je bila naša razstava skromna proti bernski razstavi, bile smo vendar na istem potu in ideji tudi pri nas ni manjkalo.

Otvorila se je razstava v Bernu z velikimi slavnostmi, ki so se pričele že v soboto 25. avgusta. Ta dan popoldne so namreč priredili sijajen sprevod, katerega se je udeležilo kakih 2000 oseb s 40 vozovi in velikim številom avtomobilov, zvečer pa je bila razsvetljava mesta.

Sprevod so otvorile avijatičarke, motociklistke in šoferke na avtomobilih. Sledile so skupine ženstva, ki so nazorno prikazovale posamezne panoge ženskega dela. Zastopano je bilo hišno gospodinjstvo, kmetško gospodinjstvo, obrt, umetnost, industrija in domača obrt, trgovina in hotelska obrt, znanost, literatura in glasba, vzgoja, socialno delo, šport in zgodovina. Med skupine so bile pomešane številne godbe iz Berna in okolice.

Zelo izvirno je bilo prikazano v sprevodu hišno gospodinjstvo prej in sedaj. Na velikem vozu so kazali sobo iz starih časov, značilno po velikem številu robatih mobilij in po drobnarijah, ki jih je bila vsa soba polna. Taka soba je bila za gospodinjko kakor ustvarjena, da je imela vedno dovolj dela z brisanjem in prestavljanjem. Drugi voz je kazal nasprotje prejšnji sobi. Na njem je bila soba sedanjosti, ki se odlikuje po gladkih ploskvah, svetli barvi in maloštevilnosti sobne opreme. S tako sobo ni mnogo dela, zlasti če je pri roki sesalka za prah (Staubsauger).

V sprevodu se je pomikala tudi prastara kočija, natovorjena s kovčegi vseh vrst, škatljami in zavitki, da ni bilo ne konca ne kraja, in na vrhu je bila neizogibna kletka s ptičko. V kočiji je sedela gospoda, ki je bila na potovanju v kopalnišče. S tem se je pokazalo potovanje pred 50 leti. Takoj za kočijo je sledil eleganten majhen avtomobilček. Pri volanu je sedela dama s čepico na ostrizeni glavi in zraven nje zvest spremljevalec, lep pes volčje pasme. Zadaj pa je bil pritrjen majhen kovčeg ter raket. S tem se je pokazalo, kako potuje moderna in samostojna ženska danes.

Lepo je bil vpriporjen v sprevodu «krstni sprevod iz starega Berna». Krasne rokoko-noše in velik pomp, kakor je bil pač v modi v srednjem veku in še tudi kasneje.

Kuriozna je bila skupina, ki je prikazovala modo iz časov pred 50 leti. Značilna za to modo so bila dolga, široka krila, polna volanov in čipk, ter velikanskimi klobuki ali majhni kapotki. Bilo je več predstavnic te mode in vsaka posamezna figura je bila za sedanjost pustna prikazen.

V sprevodu je posebno pozornost vzbujal še velik, iz papirja in mavca lepo napravljen polž, ki so ga na vozu peljale same borilke za žensko volilno pravico. S tem polžem so hotele pokazati počasni napredek v razvoju vprašanja o ženski volilni pravici v Švici.

Zaključevale so sprevod pestre in bogate narodne noše iz vseh švicarskih kantonov. Najlepše so bile noše iz kantonov Appenzell, Graubünden in St. Gallen.

Dolgo vrsto narodnih noš so vodili zastavonoše s švicarskimi zastavami, ki

imajo bel križ na rdečem polju. Zastavonoše (Fahnenschwinger) so bili izbrano lepe postave v črnih planšarskih nošah z našitki iz vezenin. Z veliko spretnostjo so vihteli zastave, jih metali v zrak in zopet lovili.

Sprevod se je pomikal dve uri in je bilo gledalcev vse polno.

Ob 8 uri zvečer je bil še korzo avtomobilov, ki so bili bogato okrašeni in razsvetljeni. Bilo je žal slabo vreme in zato udeležba avtomobilov manjša, kakor je bila napovedana.

Razsvetljava mesta, s katero se je počastila otvoritev razstave, se je pričela po osmi uri. Bila je sijajna. Najkrasnejši pogled je bil na stolp Münstra in na dva nova mostova preko reke Aare, ki sta bila bajno razsvetljena.

Drugi dan zjutraj se je sprevod od prejšnjega dne ponovil, po sprevodu pa je bila oficijelna otvoritev razstave ob udeležbi vlade, mesta in raznih drugih zastopnikov. Častni predsednik razstave je bil predsednik švicarske zveze Schulthess.

Razstavni prostori so bili v bližini kolodvora in so obsegali veliko število večjih in manjših paviljonov. Med pavljoni so bili napravljeni vzorni vrtovi za cvetice in zelenjad. Skoro v vsakem vrtu je bila lična utica. Zanimiv je bil vrt za zdravilne rastline.

Po posameznih paviljonih so bili nazorno razvrščeni razni predmeti, ki so produkt ženskega dela ali predstavljajo obiležje, v katerem se udejstvuje ženska moč.

Razstavni predmeti so se delili na 14 skupin, katerih vsaka je imela več pododdelkov.

Prva skupina je prikazovala jedila za primerno prehrano človeka, vzorne kuhinje, stanovanja in stvari, tičočee se domače vzgoje, gospodinjske izobrazbe, nezgod v gospodinjstvu itd. Razstavljene kuhinje so bile najmodernejše in opremljene z vsemi mogočnimi tehničnimi pripomočki. Občudovanja vredne so bile stanovanjske opreme, večinoma priproste, toda v vsakem pogledu praktične in iz najboljšega materiala.

Druga skupina se je nanašala na kmetijstvo in vrtnarstvo in je obsegala: pouk na kmetijskih-gospodinjskih šolah, domačo uporabo mleka, čebelarstvo, perutninarstvo in zajčjereje z vzornimi hlevi, vrtnarske šole, tipe vrtov, gojenji zelenjadi in cvetic, razne pripomočke pri kmečkem gospodinjstvu in kmečko hišo. Razstavljeni predmeti so bili zelo zanimivi in podučni ne le za kmečko gospodinj, temveč sploh za vsako gospodinj.

Tu bi omenila veliko ljubezen, ki jo imajo v Švici do vrtov in cvetic. Posebno bernski kanton je znan po svojih vzornih vrtovih in bogastvu cvetic. V mestu Bernu so vsi številni vodnjaki in drugi spomeniki okrašeni z bujnobarvnimi cveticami. Isto vidiš na oknih, na balkonih, na terasah in strehah. Zadivi te pa pogled na javne nasade, ki so naravnost umetniško urejeni in nasajeni z najlepšimi cveticami. Čudovita je harmonija barv, kako jih zna razvrščati bernski vrtnar! Pa ne samo v mestu, temveč tudi na kmetih te pozdravlja vsak dom s cveticami, švicarska kmečka hiša je kakor nalašč zgrajena za to, da se okrase s cveticami balkoni in okna.

Tretja skupina je obsegala obrt in so bili razstavljeni predmeti, ki se tičejo raznih ženskih obrti. Bile so razstavljene cele delavnice v polnem obratovanju. Videlo se je pletenje, tkanje, barvanje, plisiranje, izdelovanje obleke in modnih predmetov, izdelovanje predmetov iz slame itd. Razstavo o izdelovanju porcelanastih izdelkov, ki je tudi pretežno žensko delo, je oskrbela slovita tovarna Lagenthal. Tovarne za čokolado so opremile cele oddelke z raznimi vrstami čokolade in predočile paketeranje. Ena tovarna je pa vzdrževala kinematografske predstave, v katerih je bilo videti ves razvoj fabrikacije čokolade od početka do

konca, ko je treba blago samo še razposlati. Poseben oddelek je bil za predočenje vrednosti in pomena obrtnih organizacij in je bilo videti razne statistike, publikacije, itd.

Četrta skupina je bila namenjena za slikarstvo, risarstvo, skulpturo, dekorativno plastiko, rezbarstvo, knjigoveštvo in grafiko. Videti je bilo slike, razne umetnine, lepo vezane knjige itd.

Peta skupina je bila določena za industrijo in domačo obrt. Zastopano je bilo žensko delo v raznih švicarskih industrijah, zlasti pa žensko ročno delo iz sedanosti, kakor tudi iz preteklosti, in to za razne sloje prebivalstva. Zelo lepa je bila razstava Appenzelskih vezenin, ki so znane po vsem svetu. Bila je prirejena pristna kmečka izba in so v njej vezla dekleta iz Appenzella, vse v narodnih nošah. Tu sem si bližje ogledala te krasne noše, ki sem jih že videla v sprevodu, a takrat le bolj površno. Noben podrobnejši opis ne bi mogel dati prave slike o čudoviti harmoniji barv in fini izdelavi posameznih delov teh noš. To je treba samo videti!

V šesti skupini so bili zbrani razni pripomočki za žensko delo v gospodinjstvu in poklicih. Demonstrirana je bila zlasti uporaba elektrike in plina v gospodinjstvu in bili so razstavljeni razni predmeti za kuhinjo, kopalno sobo in perilnico. Snažilnih sredstev seveda ni manjkalo.

Naj pri tej priliki omenim, da je v Švici veliko pomanjkanje služkinj in kuharic, ker kmetška dekleta ne hodijo služiti v mesta, kakor je to pri nas v navadi. Pri nas je kmetjskih deklet v izobilju in so primorane, da gredo v mesta v službe, ker doma nimajo zadosti zaslužka. V Švici je pa to drugače. Tam se kmetjsko prebivalstvo vedno bolj krči in je itak že premalo ljudi za opravljanje kmečkih del. Kmet torej ne more trpeti tega, da bi dekleta zapuščala dom in šla v mesta služiti. Če gre kako kmetjsko dekle v mesto v službo, stori to le v namenu, da se bolj izobrazí. Nikdar pa ne ostane dolgo na služniškem mestu, temveč se zopet kmalu vrne domov. V Švici je pa tudi navada, da pošiljajo boljše kmetjske družine svoja dekleta k mestnim družinam v učenje, da si tam pridobijo zmožnosti za gospodinjstvo. z dekleti, ki so na takem učenju, morajo mestne gospodinje seveda postopati vse drugače nego s služkinjami, ki so plačane. Porabijo jih pač za vsa dela, toda ravnanje z njimi familjarno in jih pri obedih pritegnejo k skupni mizi. Mestna gospodinja, ki ni tako srečna, da bi dobila kako kmetjsko dekle v učenje, mora biti torej vedno brez služkinje in je zato primorana urediti si gospodinjstvo na tak način, da je manj dela. Ona se poslužuje vsake priprave in vsakega pripomočka, da si olajša ali prihrani delo. Plin in elektrika ji mora služiti, da je manj kuhe in da odpadejo dela, ki bi jih sicer bilo v izobilju, ako bi se še moralo gospodinjiti z nemodernimi pripomočki. Dalje je v Švici tudi premož drag in zato kuha gospodinja večinoma s plinom. Temu primerna je pa potem tudi miza in sploh ačin priprave jedi. Gospodinja dobi skoro vse, kar potrebuje, že pripravljeno v prodajalni. Tam dobi pečene piške, raznovrstne pečenke, razne kuhane jedi itd. Doma je treba to le pogreti in obed je gotov. Pri nas tega načina pripravljanja jedi ne poznamo in zato tudi pri nas ni prodajalen, ki bi prodajale že pripravljene jedi. V Švici je pa teh prodajalen nebroj in vse tekmujejo med seboj, da bi se jedila okusneje pripravila in razstavila. Vse take prodajalne so zelo snažne in morajo odgovarjati vsem higijenskim predpisom, ki so zelo strogi. Gospodinja v Švici si zelo pomaga tudi s slaščicami in ukuhanm sadjem, da tako nadomesti jedila, pri katerih je mnogo kuhe. Vsled tega je tam tudi slaščičaren neprimerno več nego pri nas. Glavni predmet vseh slaščičaren je pa čokolada, ki je pristi švicarski izdelek.

(Konec prih.)

Služkinje in stanovsko gibanje. (Vida P.)

Prvo majniško nedeljo so imele ljubljanske služkinje dinarski dan in so pobirale prispevke za zgradbo svojega doma. Prostor za to poslopje so že kupile, sedaj je pa treba zgradbo zidati in opremiti...

Odkod bo denar? Tisoče in tisoče bo požiralo zidovje: bodo li tudi tisočere in tisočere roke znašale in znesle kamenček do kamenčka? Začetno navdušenje je veliko, velika tudi podjetnost, še večja je požrtvovalnost: celo enomesečno plačo so že položile kot dar svojemu bodočemu domu na oltar. In to ni malo; žrtev je, če pomislimo, da je prišlo iz rok, ki zaslužijo na mesec le par sto dinarjev, ki morajo povečini podpirati še svoje siromašne domače po deželi in ki nimajo ne stalne službe ne pokojnine.

Kako so Ljubljančani, še bolj pa Ljubljančanke, prispevale dinarskemu dnevnu služkinj, mi ni znano. Le oddalec sem čula, da se pripravlja ta zbirka. Vendar si pa lahko mislim, koliko pomislekov, koliko nevoljnih lic je spremenjalo to podjetje.

Poselski stan — najbolj zaničevan stan.

Boje se ga služkinje, boje gospodinje, obe čutita v njem nesrečo:

Gorje dekletu, ki mora služiti po hišah; gorje gospodinji, ki ima opraviti s služkinjami!

Tako vzdihuje služkinja v pogovoru s svojo prijateljico in tako ji odgovarja gospodinja v pogovoru s svojo znanko. Pa naj zagovarjamo služkinjo z višjega človekoljubnega stališča ali naj vzamemo v kolegijalno zaščito gospodinjo, resnica je vendar, da odnošaji med njima niso blagohotni, vdani in prijateljski, in da sta krivi obe ali pa — nobena. Korenine temu zlu poganjajo pač iz novega socialnega življenja, ki začrtava čim dalje ostreje svoje brazde in katerega pač ne morejo spremeniti najboljši nasveti in najplemenitejša prizadevanja posameznic.

V «Ženskem svetu» so se pred časom oglašale gospodinje in služkinje. Čudno pa je bilo pri tem: gospodinje so vzdihovale po tistih minulih časih, ko je dekle služilo v eni hiši do svojih starih let — nisem pa čula služkinje, da bi ji bilo težko, ker ni več tako. Poglejmo v oči obema! Moreta li to obe želeti? Je li ta želja plemenita?

Gospodinja bi bila srečna, če bi dobila v hišo dekle, ki bi posvetilo prospehu njenega doma svoje roke in srce — dokler bi namreč gospodinja to potrebovala! Ko ji bodo pa otroci odrasli in morda odšli od rodnega ognjišča, tedaj bo v hiši manj dela, služkinje ne bo več treba, pa hajdi, ti priletna žena, ki si dala tej družini vse svoje mlado življenje, s trebuhom za novim kruhom! Stara si, komodno in neodvisno bi rada živela, kakor v prvi dolgoletni službi — pa kdo te bo zdaj vzeli! K otrokom ne marajo starih in tudi stari si jih ne žele; v kuhinjo jemljejo rajši mlade, ker se hitreje krečejo in jih laže pošiljajo iz hiše po opravkih. Naj li gre ta reva domov

na kmete? Dokler je hodila k njim na obiske teta, ki je bila v mestu v dobri službi, so jo veselo sprejemali; saj jim je vedno kaj prinašala. Ali sedaj, da bi na stara leta živela pri njih, od njih — ah, bog nas varuj te nadloge!

Najbrž ima ta dolgoletna gospodinja moža, hčerko, ki je bila tudi več let v službi. Tudi nje ne potrebujejo več, podjetje morda propada, zato ji odpovedo. Ali pri tem ji dajo odpravnino ali penzijo — koliko bo pa dobila njena stara služkinja, ki je pravzaprav v podobnem položaju?

«Tako mlado in nevedno sem jo vzela v hišo; koliko sem se mučila, da sem jo kaj navadila. Sedaj ko res nekaj zna, hoče pa večjo plačo ali pa pojde drugam. Dobrota je res sirota na tem nehvaležnem svetu.» Tako se milo toži dobrotljivo srce gospodinje. Sama pa ima hčerko tudi v službi: «Ze toliko in toliko časa si pri tej tvrdki; čas je, da ti povišajo plačo, če ne, pojdi drugam, s tako veliko prakso te bodo gotovo dobro plačali.»

Seveda, hčerka, njena uradnica, ima pravico, izboljšati si položaj na račun dolgega in zvestega službovanja; služkinja njena pa pokaže grdo nehvaležnost, če misli na kaj takega!

Tudi to je žalostno — tarnajo gospodinje — da se dandanes dekleta kar ne morejo vživeti v hišo, prav nič tiste prave, srčne ljubezni ne čutijo več do družine!

Draga moja gospodinja, pa si ne moreš ti tega objasniti? Ali si morš predstavljati mlado dekle, ki bi čutilo veselje do poselskega stanu, ki bi šlo v službo res zato, ker se čuti rojeno za ta stan, kakor bi morda tvoj otrok rad postal uradnik, inženir ali vsaj strojni delavec in mizar! Kaj ni vsako dekle služkinja le zato, ker radi bede drugega ni mogla biti. Ali je čudno, če vsaka hrepeni po lastnem ognjišču? Res, morda ji bo huje potem, siromaštvo bo njen vsakdanji gost, ali ognjiše bo le njeno, kjer bo, tako ali tako, vsaj lahko umrla, čeprav bo prej težko živela. In če hrepeni po življenjski spremembi, ali more potem dati vse svoje srce družini, pri kateri služi?

Dandanes so ženske že skoro povsod dosegle možnost, da ostanejo v službi, tudi če se poroče. Učiteljsko, pisarniško, tovarniško delo ni ženski več samo prehodno opravilo, katerega se misli iznebiti, čim se bo mogla poročiti. Zato se mu lahko vsa posveti, saj jo bo spremljalo še dolgo v življenjskem boju in je ne bo oviralo, če si bo začrtala drugo pot v svojem osebnem življenju. Poselski stan pa je za žensko še danes le prehodnega začasnega pomena. Kakor hitro postane služkinja žena ali vsaj mati, se mora službi odpovedati. Nikjer ne marajo služkinje, ki ima misli in skrbi tudi izven njih hiše.

«Pa samo lišpale bi se; komaj čakajo, kdaj bodo proste; le plesi in veselice jim gredo po glavi, nazadnje so začele celo na shode hoditi! Kam je svet prišel?»

Ti gospodinja, ki tako govoriš, ali morda ti tako živiš, kakor je živela tvoja babica? Leta in leta je nosila isto obleko, nikamor se ni ganila od hiše, cerkev in božja pot sta bili njen edini užitek. Neprestano prenaresanje oblek, gostilne, kavarne in zabavišča, pa društva! Ne velja li danes tudi zate in za tvoje hčerke: kam je svet prišell

In če danes misli služkinja na nov poselski red, ki bi pravno uredil njeno službeno razmerje, pa se zanima za svoje stanovske pravice in misli tudi na svojo bodočnost — ji li moremo zameriti? Ali ni to razvoj življenja, ki jo neizogibno tira do tega?

Bodimo nesebične in nepristranske v svoji duši in pozdravljajmo služkinje v njih stanovskem gibanju. Prilagodimo se tudi v tem pogledu zahtevam časa, bodimo moderne tudi v tej panogi socijalnega pojmovanja. Poglejmo si s svojo služkinjo jasno v obraz, brez sebičnosti in koristoljubja, in zahtevajmo jasne račune: jaz sem tvoja gospodinja, dam ti to in to delo, pa plačo, kakor jo to delo zasluži. Ti vestno izpolnjuj dolžnosti, za katere si plačana. Jaz ne smem zahtevati od tebe nič več, ti pa ne smeš storiti nič manj, kakor je tvoja dolžnost. Jaz ne morem prevzeti nase skrbi za tvoje poznejše življenje, zato pa tudi ti nisi dolžna žrtvovati se zame. Kakor te morem obdržati v službi jaz le do tedaj, dokler te potrebujem, tako imaš tudi ti dolžnosti delati zame le, dokler ti drugje ne kaže bolje.

Iz obojestranske nesebičnosti in poštenosti se potem sama od sebe razvije tista dobrotu in ljubezen, ki mora družiti vsakega gospodarja in delavca, ako imata svoje službeno razmerje pravilno urejeno.

Tak je danes boj za življenje; vsak stan se ga zaveda, zakaj bi se ga ne smele tudi služkinje. Gospa Skrinjarjeva, vneta in idealna zaščitnica poselskega razreda, mi najbrže ugovarja: ali ne čutite, kako je služkinja vse drugače in tesneje duševno zvezana s svojim delom v družini kakor pa tovarniška delavka s svojim strojem. Bolezni, družinske nesreče vse tesneje zblížajo služkinjo in gospodinjjo.

Da, res je to, a tudi v nekaterih drugih stanovih je tako: ni li potčevanje dece duševno drugačno kot delo v tovarni, pa poklic bolniške strežnice, pa zdravniški in v neki meri celo duhovski stan — in vendar ima pri izvrševanju svoje službe vsak izmed teh določen urnik, določeno plačo in določeno tarifo za vse posebne primere!

Pestra je zgradba vsega našega kulturnega in socijalnega življenja. In če smatramo za svojo dolžnost, da podpiramo zavode za slepce, invalide in sirote, kulturne in športne ustanove, vštajmo med te svoje dolžnosti tudi podpiranje poselskega prizadevanja in prispevajmo po svojih močeh, da se našim služkinjam čim prej uresniči želja po lastnem domu, čeprav šele na starost in pod skupno streho stoterih tovarišic. Dom za služkinje je in bo ženska ustanova — zato spada še posebe tudi v področje splošnega ženskega pokreta in njega programa.

Zakon o imenskem pravu in žena. (Vida P.)

V naši državi pripravljajo nov zakon o imenih, ki bo natančno določal, kako mora imeti vsak državljan označeno svoje ime, pa naj živi doma ali v inozemstvu. Oblasti bodo strogo pazile, če bo vsakdo pravilno rabil in podpisoval svoje ime, in bodo občutno kaznovale vsakoogar, ki se pri tem ne bo ravnal po predpisanih določilih.

Sedanje državljansko (gradjansko) ime vsakega Slovenca obstoji iz imena in priimka. Sedaj se vrstita ime in priimek tako, da stoji krstno ime običajno pred priimkom. Projekt novega zakona je ožje ali krstno ime preimenoval v rojstno ime, priimek pa v rodbinsko ime. Tudi je sedanji vrstni red preobrnil. V vseh uradnih listinah bo treba navesti najprej rodbinsko ime, za njim šele rojstno ime.

Detetu dajo rojstno ime starši. Ako se oče in mati ne bosta sporazumela, bo rojstno ime zakonskemu otroku določil oče, nezakonskemu otroku pa mati. Najdencu in detetu neznanih roditeljev bo rojstno ime določilo prvostopnje upravno oblastvo, v čigar okolišju bo dete najdeno.

Izpreminjanje rojstnega imena bo treba strogo ločiti od krajšanja in preoblikovanja. Izpremenitev bo v načelu zabranjena, raba skrajšanega rojstnega imena pa bo dovoljena v zasebnem prometu, kjer bo lastnoročni podpis veljaven celo brez rojstnega imena. Vloge na javna oblastva bo treba podpisati s polnim imenom, z rodbinskim in celim rojstnim imenom.

Stroga so nova določila o izpremembi rojstnega imena. Prej ko slej bo dovoljeno, da bo izpremenil svoje rojstno ime, kdor bo menjal veroizpoved. Tudi oseba, ki bo stopila v kak duhovni red, bo smela kot redovnik vzeti drugo rojstno ime. V obeh primerih bo treba izpremembo imena prijaviti velikemu županu, da bo odredil, da se novo rojstno ime vpiše v matično knjigo ter objavi v uradnem glasilu.

Razen teh dveh primerov namerava novi zakon izpreminjanje rojstnih imen čim najbolj otežkočiti. Rojstno ime naj načeloma ostane vse življenje isto, neizpremenjeno. Le v prav posebnih, izjemnih primerih, kjer za to govore zelo tehtni razlogi, bo smel minister za notranje stvari dovoliti izpremembo rojstnega imena, če tega ne brani prosilčeva veroizpoved.

Glede matičnih knjig, v katere se vpisujejo rojstva, poroke in smrti, daje načrt matičnemu vodji pravico, da sme odkloniti vpis takega rojstnega imena, ki bo nenravno ali bi žalilo versko čuvstvo.

Načrt novega zakona soglaša s sedanjimi našimi določili i v tem, da dobi zakonski otrok rodbinsko ime očeta oziroma staršev, i v tem, da dobi nezakonski otrok rodbinsko ime matere.

Med temeljnimi določili novega zakona bo, da bo imel vsak, več ko 21 let star državljan pravico zaprositi pri prvostopnem upravnem oblastvu, da mu pristojni veliki župan odobri izpremembo rodbinskega imena, kadar bo moči dokazati, da je dosedanji priimek prosilčevemu poštenemu priza-

devanju za obstanek brez lastne krivde na poti ali da mu dosedanje ime na drugi način donša občutnejšo škodo.

Pač pa ima načrt važno določilo, da mora ta, ki vodi matično knjigo, imena jugoslovenskega porekla, ki niso pisana po pravopisu srbsko-hrvatsko-slovenskega jezika, v matično knjigo vpisati samo v taki obliki, da ustreza pravilom pravopisa. Rodbinsko ime pa bo vendarle v pokvarjeni obliki tedaj vpisati, kadar bo novorojenčev oče pismeno vztrajal pri tem, da je ime vpisati v tej obliki, ter bo dokazal, da se je ime njegove rodbine v zadnjih 60 letih v matične knjige zmerom vpisovalo le v zaželjeni, dasi nepravopisni obliki.

Kako je sedaj s priimkom žene?

Zelo zanimivo je primerjati določila zakona, ki veljajo pri nas glede priimka zakonske žene sedaj, z določili, ki jih ima načrt novega zakona.

Eno samo določilo bo ostalo, kakršno je, določilo namreč, da pridobi žena z omožitvijo rodbinsko ime moža. V ostalih določilih bo dosti novosti.

Po sedanjem našem pravu obdrži žena možev priimek načeloma vedno, ne samo po smrti moža, ampak tudi celo po razvezi braka (zakona). Dekliški priimek žene ne oživi v nobenem drugem, kakor samo v tem primeru, kadar se brak za ničnega proglasi (poniči). Inače je deklinško ime žene za vselej izginilo in se za njo ne more več pojaviti. Pojavi se lahko edinole še kot priimek za njenega nezakonskega otroka ali pa za njeno posvojeno osebo, t. j. takrat, kadar bi koга sprejela za svojega (posvojila). Inače po tedanjih predpisih ženi ni dovoljeno, da se poslužuje priimka svoje rodovine. Niti tedaj te pravice ne bi imela, kadar bi hotela samo poudariti svoje poreklo, drugega nič. Zakaj ženska izgubi z omožitvijo kar takoj pripadnost k rodni zajednici ter postane v istem trenutku članica rodbine svojega moža.

Dostavki k priimku «rojena B», «vdova C», «poročena D» in sl., ki se včasih tudi pri nas rabijo, so dodatki, s katerimi se natančneje, kakor navadno, označi osebnost omožene ali večkrat poročene ženske, niso pa nikak sestavni del priimka. So vsekakor za to svrho edino sredstvo, ki se sedaj pri nas ne smatra za protizakonito. Nikakor pa zakonski ženi ni dovoljeno, da bi svoj deklinški priimek in moževo rodbinsko ime kar dvojičila kot dvoimenski priimek.

Nove določbe za imena zakonski ženi.

Vsem anomalijam bo novi zakon storil hiter konec. Svoje deklinško rodbinsko ime bo smela sproga kot del svojega imena navesti le še z dostavljeno besedo «rojena». A v uradnih spisih bo celo to zabranjeno. Njeno državljansko ime bo enostavno; imelo bo rojstno ime in moževo rodbinsko ime.

Docela nova so določila za primer ločitve. Kadar bo brak po moževi ali obojestranski krivdi ločen, bo imela žena pravico, da bo volila med dosedanjim moževim, pa svojim deklinškim rodbinskim imenom. Kadar bo

pa brak po krivdi žene ločen, se bo smela ločenka moževega rodbinskega imena le tedaj dalje posluževati, ako bo mož v to izrecno privolil.

Ostali predpisi bodo ostali isti, kakršni so sedaj. Po moževi smrti bo vdova obdržala možovo rodbinsko ime. Izgubila ga bo le v primeru, ako bo brak za neveljavnega proglašen, kajti v tem primeru bo dobila svoje dekliskno rodbinsko ime nazaj.

Doktorski naslov bo po novem zakonu pristal le tistim ženskim osebam, ki bodo promovirale.

Končnica v uzurpiranem imenu naših nepromoviranih žen «dr. N-ova» je čehizem, ki se ne sklada s slovenščino. Južni Slovani rabimo adjektivizirano rodbinsko ime le za hčere, ne tudi za žene. Boža Mitićeva je Srbu hči, a Boža Mitić ali pa tudi Boža Mitička (to pripono smo v književni slovenščini že zgodaj opustili, govori se pa še) je mati oziroma žena. Ni pametnega razloga, da naj edino Slovenci drugače pišemo, nego pišejo vsi ostali Jugoslovenci. Naštevaje dolgih vrst ženskih imen s pripono «-ova» se končujočih, ni našemu sluhu po godu. Pravnik pa brzo dostavi še svoj pomislek, da se nominativna oblika priimka često ravno s tem preveč zabriše, kar utegne postati kdaj celo usodno.

(Po dr. Fr. Goršiču v «Življenju in Svetu»).

* * *

Z novim zakonom o imenih bo skoro gotovo zadovoljno tudi ženstvo, saj so posebno določbe, ki se tičejo žene, zasnovane moderno in pravično. Vendar pa bo marsikatera imela pomislek glede pisanja rodbinskega imena. Odslej bo po zakonu pravilen edino le priimek brez končnice -ova. Pri nas se je že v govoru in pisavi vdomačila pridevniška oblika ženskih priimkov; pravzaprav ne vdomačila, saj je bila naša že davno, v tem ali žensko-samostalniškem načinu, pa so nam jo prejšnji gospodarji vzeli in jo nadomestili s svojim načinom označevanja.

Nikakor se ne morem strinjati s piscem gorenjih vrst, da se končnica -ova ne sklada s slovenščino. Resnica je namreč obratno: samostalniška moška oblika se ne prilaga duhu našega jezika! Rodbinska imena so gotovo danes to, kar so bila nekoč imena poedinih zadrug, pozneje nekako hišna imena. Po novem so ponekod po vaseh začeli opuščati domače nazive in se sedaj tudi «pri hiši» reče kar po priimku. Ali polno je tudi primerov, kjer se priimek sklada s *starim* hišnim imenom. Kdaj boste slišali na vasi, da je Marija Prilesnik prodala kokoši: Pač pa Prilesnica ali Prilesnikova. Pa naj bo to hči, žena, teta ali stara mati! Če je pri hiši samo ena, je vedno Prilesnikova. (Prilesnica se sliši nekako zaničevalno!) Če je več žensk in je treba povdariti katero, pa dostavijo ali krstno ime ali pa: Prilesnikova gospodinja, Prilesnikova mati, dekle ali punca, teta, ta mlada, ta stara.

In če označujejo vsi slovanski jeziki ženska imena s končnico, in to celo s pridevniško (razen Srbi?!), si ne morem misliti, zakaj bi to ne bilo v duhu slovenščine.

Če sta Rusinji lahko Sonja Kovalevska in Ana Karenina (pa poleg tega še očetovo ime Nikolajevna), in je Poljakinja lahko Marja Konopnicka, pa Čehinja Božena Němcová, pa Bolgarka Dimitrana Ivanova, in naposled Srbkinja Jelena Dimitrijevića, si res ne morem misliti, zakaj bi ne smela biti Slovenka Marija Kmetova in Hrvatica Zlata Kovačevića. In zakaj se tako lepo prilega duhu našega jezika Marija Kmet in Zlata Kovačević, ko me vendar pri tem tako zaboli moje slovansko uho! In če take pridevniške označbe ne delajo preglavice ruskemu, poljskemu, češkemu in bolgarskemu pravniku, kako to, da baš našemu?

Pa pogledjmo ta moški priimek za ženo s slovniške strani! Kako bomo vendar sklanjali Ivanko Prilesnikovo? Če jo dobro poznamo, bomo pač rekli: Ivanko *Prilesnikovo* smo videli. Kaj pa, če njenega rojstnega imena ne vemo? Potem smo pa videli Prilesnik! Kam s to spako? Pa po šolah imamo nebroj takih nestvorov. Najprej učijo in drdrajo do otopelosti «jelen, jelena, jelenu... riba, ribe, ribi...» Potem seveda še pravila! V isti sapi pa vprašajo po učenki: «Zakaj pa ni danes *Kos* v šoli, katera je govorila z *Zidar*, kje je naloga od *Pečnik*?!! Priimki so vendar samostalniki. In temeljno pravilo že najstarejše naše slovnice je: *s a m o s t a l n i k i s e s k l a n j a j o*. Vsa gibčnost, aktivnost slovanskih jezikov je baš v končnicah in obrazilih. Kar je Germanu in Romanu členica, to je nam sklonilo. In če se glasi slovniško pravilo, da se pri imenih sklanjata oba dela in smo zato čitali nekatere pesmi Franceta Prešerna (in ne Franceta Prešeren), zakaj moramo potem čitati roman Pavline *Pajek*?!

Poleg tega nima menda noben drugi jezik tako točno označenega spola, kakor baš slovenski, bilo pri glagolu ali pridevniku. V tem pogledu niso niti drugi slovanski jeziki tako natančni.

Izgovor, da pišejo Srbi Boža *Mitić*, ne drži. V duhu srbskega jezika je gotovo Boža *Mitića* ali *Mitička*; moški samostalniški priimek je nova tvorba, nestvor, kakor je nestvor tudi označba novih ženskih poklicev in nazivov. Že od nekda me je bolelo, ko sem čitala ali slišala: Ksenija *Atanasijević* - *docent*, pa Milena *Atanacković* - *sekretar*, pa Katarina *Bogdanović* - *urednik*!! Zakaj ni tudi: *Milica Janković* - *pisatelj*, pa Desanka *Radović* - učitelj, pa Mara *Vučič* - kuhar, pa Darinka *Petrić* - seljak?!

V kateri slovnici je vendar pravilo, da se tvorijo imena *preprostih* ženskih oseb s končnico -ca, -ka, -inja, -ilja; imena intelektualno višjih oseb pa da ohranijo moško obliko?!

Jezikovna pravila so prastara, sveta, nedotakljiva. Imena in nazivi oseb, posebno pa pojmi družinskih razmerij istotako. To oboje tvori najelementarnejši del narodove duše, najsvetejšo značilnost jezika. Zato bi se morala ozirati nanje tudi zakonodajalec in pravnik.

Higijena v kuhinji.

(Lea Faturjeva.)

(Konec.)

Meso bolne živine je spolzlo, vlažno, žvarasto, barve je zamolklo rdeče, ki prehaja kmalu v zelenkasto, koža in mast sta rumeni, mazasti. Juha se peni umazano, je sivo-črnkasta, gostljata in se ne izčisti, okus ima kakor po milnici. Mozeg se razliva, kuhano ali pečeno je meso kakor gobá in ima zopern okus. (Močno rdeče pa je tudi meso od starih pitanih volov.) Pa tudi prebledo, opolzlo meso je znak bolezni. Dobra govedína je sočna, lepo rdeča, prožna, krepka, nima predebelih žil in kit, ni premastna in ne prepusta. Loj zdravega in dobro rejenega goveda je bel, kašnat, krepak. Živina iz paše ima bolj rumen loj kakor pitana živina, stari voli zmiraj bolj rumeno kakor mladi. Živina, ki jo pitajo z odpadki iz žganjekuhov, ima sitokast loj in blede meso.

Da je slabo meso lepše za oči, ga namažejo nekateri prodajalci v velemestih s svežo krvjo. Pri kupovanju se prepričamo lahko, če je meso mlado, s tem, da mečkamo med prsti košček mesa, kjer ni kože in žil. Staro meso ostane zvalek, mlado se razdrgne.

Najbolj pa spozna slabo meso dober nos. Vse, kar ima prehud, kisel ali oster duh, ni za vživanje. Včasih je bila žival pri pregledu le toliko bolna, da to ni oviralo dovoljenja za zakol, bolezen se pa lahko hitro poslabša in meso bolne živali se sploh hitreje pokvari kakor meso zdravega živinčeta.

Največ zastrupljenj z mesom bolnih živali se pa dogaja zato, ker ljudje nočejo verovati in izpolnjevati veterinarskih predpisov in verujejo, da vzame prst ves strup vase in da zamori tudi kuhanje strup bolezni. Zato je bilo več slučajev, da se je pojavila bolezen med ljudmi, in so dognale preiskave, da so izkopal pobito žival, ali da se žival ni oddala po ukazu živinozdravnika konjaču, ampak so jo pojedli doma. Tako je oddal v Trientu*) neki gostilničar bolno žrebe po zdravniškem ukazu znancu, da ga odvede h konjaču. Ta pa je zaklal žrebe in prodajal meso. Na mah so obolele tri vasi. Oni, ki je zaklal žrebe, je umrl, bilo je, kakor da se ga je prijel kolera. Drugi so oboleli, kakor da bi imeli tifus. Bolezen pa dobi lahko človek ali žival tudi po samem smradu, ki prihaja iz ne dovolj globoko zakopane mrhovine. Strup, ki se razvija v pokvarjenem mesu, je tako hud, da bi pomorila žlička, polna njegovih bacilov, lahko cele rodove.

Jeza, žalost, razburjenje škoduje živali kakor človeku. Žival, ki je odšla zdrava od doma, pa se poganja po dolgih potih ali vozi težko v soparini, ni več zdrava. Strah in muke, ki jih prestane žival, otrujejo njeno meso. Jelen je zašel v past in se je mučil vso noč. Vsi, ki so jedli njegovo meso, so oboleli. Kravi se pozna na mleku, če je izvrgla, ravno tako se izpremeni v žalosti meso. Je še drugo stanje pri živini, ki povzroči, da ima meso slab okus. Včasih so gledali na vse to.

*) Wiener Journal 1927.

Teletina ni zdrava, če je prerdeča ali prebleda, zelenkasta, črna; če je opolzla, žvarasta, če je mast rumena, če diši po glistah ali po gnilem. Zdrava je bela, nežno rdeče navdahnjena, bele masti in svežega duha, kite in žile so drobne, meso voljno a krepko. Mesarji pihajo zrak v telo, da kožo laže snamejo, to napihavanje pa naredi tudi, da je slabše meso bolj polno in vidno. Napihnjeno meso vstane hitro, če pritisneš s prstom vanj. Po premladih teletih se dobi griža, bljuvanje in sprišč. Premlada teletina je kakor smokva.

Bravina ali koštrunovina ni zdrava, če je vodeno bleda ali preživno rdeča, če ima zateglo rumen loj.

Svinjina je bila že večkrat povod težkih obolenj in mučne smrti. Na kmetih mislijo, da izgubi ikravo meso vso škodljivost, če je dobro kuhano in pečeno.*) Vsako meso, ki ima kakor prosene pike po sebi, je od bolne živine. Prezamolnklo rdeče, če se cedi iz njega, če je mast mazasta, umazano belkasto-siva, če ima zgoč duh in oster okus, ni za vživanje. Največ škode na zdravju pa naredi slabo prekajena in sparjena svinjina, ki se pokvari hitro. V njej se razvija hudi mesni strup. Mesarji obesijo v dim staro meso, ki je preostalo. Vse suho meso, ki ni lepe rdeče barve, ki je blede, ima zelenkaste proge, plesnivo skorjo, črve, ki diši žgoče, ni za živež. Ljudje mislijo, da vzame kuhanje vse slabo iz posušenega mesa, potem pa obolijo in se še ne spomnijo, da je tega krivo pokvarjeno meso.

Klobase so dostikrat narejene iz starega mesa, so slabo prekajene ali zaparjene. Vsaka klobasa, ki je zelenkasta, mazasta, ki se vleče, ki ima zopern duh, je strupena.***) Posebno pa je treba paziti pri nakupu belih in krvavih klobas. Te se pokvarijo zelo hitro, posebno če so bile zmrznile in so se zopet odtalile. Če je klobasa lepljiva v roki, je že pokvarjena, slajasto kisel duh nam to potrdi. Jetra in kri v klobasah so tudi lahko že bile prestane. Pri krvavicah, ki so v razkroju, se delajo mehurji v črevu, nabas je mestoma zelenkast, slanina v nji rdečkasta.

Konserve so pokvarjene, če se dviguje pokrovka, če imajo jedek duh, če so plesnive in penaste. Marsikoga so spravile mesne konserve v škatljicah, pa tudi pokvarjene salame, s tega sveta. Tovarne, ki porablajo slabo meso, pobarvajo klobase, da so lepo rdeče. Če je mast, ki jo iztisneš iz suhe klobase, rdeča, je opravičen sum, da je pobarvana.

Jezik od bolne živine se pozna po tem, da so na njem razjedena mesta, sledi izpuščajev.

Cikasta jetra ali črnkasta niso varna.

Kosti bolne živine so višnjeve in zeleno podplute, pri kuhanju dišijo po sečni kislini in delajo grde pene. Okus juhe je zopern.

*) V Innsbrucku sta umrla vsled ikravega mesa mož in žena. (Tagespost 1926.)

**) Med vojno je zaplenila oblast v nekem kraju klobase. Izkopali so jih, pojedli in zboleli.

Po ženskem svetu.

Častni večer ge. Maši Gromovi je privedlo ljubljansko žensko društvo sredi meseca aprila. Ob tej priliki ji je dvorna dama Franja Tavčarjeva pripela red Sv. Save, tajnica Kluba Primork pa ji je izročila umetniško izdelano diplomlo, predstavljajočo rojstni kraj slavljence s posvetilom pesnika Gradnika. Vrstili so se govori zastopnic vseh ženskih društev ter pevske in glasbene točke, katere sta izvajali slavljenci rojstni kraji Cirila Škerlj-Medvedova in Karmela Kosovelova. Gospa Maša Gromova je dobila ta večer zaslužen priznanje za svoje dolgoletno in požrtvovalno delo na dobrotornem in narodnem polju.

Pokret ženskih poklicnih društev v Beogradu za izenačenje draginjskih doklad poročenim državnim uradnicam dobiva čimdalje večji razmah. Po dosedaj veljavni uredbi se državni uradniki, ki se poročijo z državnim uradnikom, zmanjša draginjska doklada na polovico. Če se pa poročijo s kom drugim, ki ima prost poklic, pa obdrži celotno doklado, čeprav ima morda njen mož dohodke, ki v veliki meri presegajo plačo državnega uradnika!

Banka v ženskih rokah. Nizozemska, mala a silno bogata in dobro urejena država, je pravzaprav v ženskih rokah. Vlada ji kraljica, v parlamentu je veliko število žensk, na poslaniških uradih v inozemstvu istotako. Sedaj so otvorili v Amsterdamu važno podružnico neke velike banke in jo popolnoma prepustili ženski upravi; v ravnateljstvu in v službenem osebju so same ženske. Vobče se moški nič ne pritožujejo, da se «ženske siliijo v ospredje», nego složno delajo z njimi — in blagostanje vlada v državi kakor malokje drugje.

Ženski Narodni savez na Francoskem se zadnje čase zavzema za krajši delovni urnik pri poročenih delavkah. Tako so po njegovem prizadevanju in sporazumno s trgovsko-obrtno zbornico v Bordoju otvorili pisarno, ki posreduje delavska in uradniška mesta za poročene žene in sicer le s poldnevnim ali celo parurnim delavnikom. To pa zato, da ostane nastavljenkam še vedno čas za gospodinjstvo in vzgojo dece.

Češke slikarice so priredile razstavo v Amsterdamu v prostorih Ženskega kluba. Nizozemci, ki se sami lahko ponašajo s stariimi in modernimi slikarskimi mojstri, so toplotno ocenili češko žensko umetnost v slikarstvu in so takoj prve dni kupili precej slik.

Materinstvo.

Novorojenčkov popek. Kakor brezpomemben je popek za človeka v poznejšem živ-

ljenju, tako važen je zanj v prvih dneh, ko lahko izhajajo od njega nevarne bolezni. Njega novorojenčkovega popka je sila kočljiva stvar; majhna napaka povzroči lahko otrokovo smrt.

Spodvezani konček popkovine se drži popka samo kakih pet do šest dni. Med tem časom se posuši in potem sam odpade. Sedaj ostane na popku odprta rana. Ta potrebuje približno teden dni, da se popolnoma zaceli. Sele ko je popek popolnoma zaceljen, je izgubil svojo važnost in nevarnost.

Dokler ni zaceljen popolnoma, je zanj vsaka najmalenkostnejša nesnağa nevarna, zato mora biti vse, kar pride ž njim v dotiko, snažno v zdravniškem pomenu besede, to se pravi razkuženo ali brezkalno. Najnevarnejše bolezni, ki izhajajo od napačno negovanega popka, so: odrevenelost, šen, ožgojenje žil in zastrupljenje krvi; vse skoro vedno smrtonosne.

Ker se pravilna, brezkalna nega popka ne more naučiti iz knjige, zato je najboljšje, da se mati ali pestunja popka sploh ne pritakne. Ž njim naj ima opravka samo babica, ker ona se je v svoji šoli tega natančno učila.

Le glavna pravila na kratko:

Za popkovino se nikdar ne sme cukati ali vleči, ne sme se odtrgati od popka, nego počakati moramo, da odpade sama.

Vse, kar pride s popkom v dotiko, mora biti brezkalno. Pred vsem roke strežnice! Predno prevezuje popek, mora deset minut roke v topli vodi z milom in krtačo skrbno umivati. Nohti kratki, nič črnega za nohti!

Obvezilo mora biti brezkalno (sterilno). V gospodinjstvu seveda tega ni, a babica ga mora imeti iz lekarne. Popkovina se ovije in pokrije s sterilno suho gazo ali vato, čez pa pride povoj, ki gre okrog trebuha. Gaze ali vate, v katero je zavita popkovina, ni treba menjavati, dokler popkovina ne odpade, povoj se pa menja vsak dan.

Popkova rana po odpadu popkovine ne potrebuje nič zdravljenja, zaceli se sama. Le pred nesnažo jo moramo čuvati na ta način, da jo z brezkalno (sterilno) gazo pokrijemo in povijemo s povojem. Vsako mazilo je nepotrebno.

Kadar brezkalnega obvezila ni na razpolago, se lahko popek zaveže tudi na ta-le način: popkovina ali popkova rana se potrese z dermatolovim praškom, nato se položi gori snažno oprana, suha platnena cunjica, čez se pa povije s snažnim povojem. Dermatolov prašek ima razkuževalno moč. Toda to je le nadomestek in le za silo. Popkova obveza naj bo vedno suha.

Dokler popek ni zaceljen, naj se novorojenček ne kopa, nego vsak dan s toplo vodo in milom umije, tako da ostane popek suh

in nedotaknjen, kajti ravno med kopanjem je prilike dovolj, da pride na popek kaj škodljivih kali. (Po dr. Ambrožiču.)

Higijena.

Če je človek upehan ali razburjen, naj nikar ne je. V takih primerih namreč prebavila opesajo, posebno želodčne sline ne delujejo. Šele ko se pomirimo in pridemo malo k moči, si tudi prebavila opomorejo. Tako tudi škodi, če se močno utrujen ali onemogel človek jako napije vode; pač pa osveži telo voda, če jo pijemo po malem.

Šumenje v ušesih ima lahko različne vzroke. Včasih se to pojavi po nekaterih zdravilih, tako na pr. po kininu. Bledični ljudje često trpe na tem, tudi osebe, pri katerih obstenevajo slušni hrustanci; pri starih ljudeh je pogosto znamenje, da so začele apneti žile. Največkrat pa šumi po ušesih, če je uho napolnjeno z ušesnim maslom. V ušesni luknjici (sluhovodu) so znojne in maščobne žleze, ki neprestano izločajo. Če se ta izloček pomeša s prahom in nesnago, pa ušesno maslo zamaši uho. Od tega začne tudi glava boleti, človek se večkrat onesvesti in tudi naglušen postane. Temu odpomoremo s tem, da namočimo svaček vate v olju in si ga za nekaj ur vtaknemo v uho, da se ušesno maslo omehača. Potem pa se vbrizgne v uho topla voda, da se ušesno maslo izpere — pa navadno poneha šumenje in izginejo bolečine.

Previdnost ob nevihtih. Posebno poleti se zgodi mnogo nesreč. Strelstvo pač najbolje varuje hišo, toda nameščen mora biti pravilno, drugače napravi lahko več škode kot koristi. Ko treska, ne bodi v hiši preblizu peči, ogledal, dimnikov, zlatnine in velikih svečnikov. Ogenj na ognjišču pogasi ali vsaj glej, da bo čim manjši. Ne odpiraj križem oken in vrat, da ne bo prepilna, za sveži zrak pa ne skrbi. Če si ob nevihtih na cesti, ne hodi blizu visokih drogov, dreves in poslopij, nego pojdi mirno svojo pot. Če moraš vedriti pod kapon, ne stoj nikoli tik ob žlebu. Če te treskanje zaloti na prostem, ne hiti in se ne upehaj, nego hodi počasi ter ne razpenjaj dežnika. Najbolje je, da ležeš na tla. Imej ob takih prilikah v mislih: bodi mirna, preudarna, ne razburjaj se in ne izgubi poguma!

Gospodinjstvo.

Kako se dajo polži zatreti? Vse snovi, ki hitro srkajo vodo vase, umorijo polže, ker jim odtegnejo vodo, ki jim je za življenje neobhodno potrebna. Takih snovi je več, a v počete pridejo le one, ki se dobivajo lahko in poceni. Najboljša taka snov je moka iz sveže žganega apna in dober ter svež ce-

ment. Ker pa apno in cement umorita njih kožo, je treba ti dve snovi posipati zgodaj zjutraj, v času ko polži lezejo okrog, to je pred osmo uro zjutraj in le ob suhem vremenu. Polži, ki pridejo v dotiko z apnom in cementom, izcejajo veliko slin. Mnogo izmed njih jih takoj pogine in počrni. Takoj poginejo le mladi polži, dočim se starejši omejejo smrti. Zato se mora posipanje par dni tolikokrat ponavljati, da se vsi polži ugonobe. Francoski vrtnarji posipujejo vse prostore, kjer polži lezejo, vsako jutro po dvakrat, in sicer v presledkih od deset do dvanajst minut. Pred cementom prvega posipanja, ki pride v dotiko s polževo kožo, se živali varujejo na ta način, da izcede iz kože neko klejnatno slino. Ta klejnatna slina naredi čez polža prevlako, ki iz nje pozneje že manj voden izleze. Če se tako dvakratno posipanje zjutraj prihodnjega dne ponovi, potem ne ostane noben polž živ. Oseba, ki troši apno ali cement, naj si po storjenem delu ne umije rok in obraza z vodo, ampak z oljem in potem šele z milnico, ker jedka raztopina apna ali cementa kožo poškoduje. Dobro je tudi namazati si pred posipanjem obrvi nad očmi z oljem.

Zelje ne bo grintavo, če zmešaš svinjski gnoj in gnojnico, pa potakneš v to zmes mladike (kapsus) za pol dne, potem jih pa takoj vsadiš. Sploh je dobro, da zeljnik večkrat poškopriš s tako lužo.

Zeljnik gnoji z različnim gnojem. Če je zemlja ilovnata, torej hladna, pognoji z ovčjim, s konjskim ali svinjskim gnojem, ker ugrije zemljo; če je pa apnena ali peščena, pa z navadnim govejim gnojem, ki zemlje preveč ne ugrije.

Zelju škodi trganje listov. Kakor hitro začne presad poganjati liste, začni okopavati in okopavaj neprestano, dokler se zelje tako ne razraste, da bi mu okopavanje škodilo. Na to jako pazi, ker trganje listov škoduje. Gospodinjje tožijo, da jim zelje gnije in trohni, pa so tega navadno same krive, ker so brezobzirno obirale liste, rumene in zdrave, ter niso pomislile, da ostane pri tem na stebelu rana, kjer se zaplodi gnitje, ki se potem širi v korenino in v glavico. Ko se zelje razraste, ga pusti popolnoma pri miru. Ne boj se, da bodo listi uničeni; ga boš že jeseni obrgala in dala blagu za krmo.

Da bo sadje lepo in debelo, ga poleti zalivaj okoli debla, čim večkrat in čim obilneje moreš, pa ne bo sadje odpadlo. Še lepše sadje pa dobiš, če napraviš s kako železno ostrino malo proč od debla razpoke in vlivaš vanje gnojnico. To vse pa delaj potem, ko drevje odcvete in se začne razvijati sad.

Če je sadno drevje votlo, očisti iz votline vso trohnobo, ostrži ga in dobro namaži s katranom ali s smolo. Votlino pa pokrij odgoraj z desko.

Kuhinja.

Mandeljvn narastek. Mešaj: 3 žlice surovega masla, 3 rumenjake, 3 žlice sladkorja, 1 žlico ruma; ko je to dobro, dobro premešano, prideni še sneg iz 3 beljakov, 3 žlice presejanih drobtin. Stresi testo v namazan tortni model ali v kako drugo primerno posodo; ko je pečeno, ga razreži na kose in polj s kuhanim vinom ali s kakim sadnim sokom.

Jabolčni narastek. Speci nekaj jabolk v pečici, potem jih olupí in potresi s sladkorjem, pa zloži v kozico, katero si prej lahko namazala z maščobo. Nato vtepi sneg iz 3 beljakov, vmešaj vanj malo oslajene marmelade in mu primešaj še par zmletih mandeljv. To zmes razmaži po jabolkih in postavi ta «narastek» za par minut v pečico, da se osuši.

Ko pečeš torto ali pecivo sploh, ne odpiraj pečice, dokler ni testo strjeno. Posebno ne pri pecivu, v katerem je sneg in natron. Vsako pecivo z natronom pade skupaj, če odpreš vrata pred časom, ker je tako testo zelo občutljivo za najmanjši prepih.

Ocvrto meso. Kadar cvreš meso z jajcem in drobtinami, ga povlalj v tem šele tik pred cvrtjem. Nekatere kuharice imajo pa navado, da si meso že prej pripravijo in puste, da leži po več ur povaljano v jajcu in drobtinah. Ko ga potem vržejo na mast, se pa skorjica odloči od mesa. Le osoliš lahko meso nekoliko prej, približno pol ure pred cvrtjem, da se dovolj razsoli.

Holandska slanikova omaka. Dva slanika — kupiš jih v vsaki prodajalni z jestvinami — lepo očisti, ostrgaj luskiné in tudi kožico olupí. Nato ju zreži na večje kose, prideni za dva oreha vrednosti surovega masla in stresi vse skupaj v možnar, pa dobro stolci. (Pri slaniku uporabiš lahko tudi glavo). Potem dodaj še dva trdo kuhana rumenjaka, malo popra, sok iz ene cele limone in nekoliko vina. Dobro premešaj, pa dobiš izvrstno omako. M. Z.

Dobra telečja obara. Napravi rujavo prežganje iz moke, drobno zrezane čebule in česna, ter zalij z juho. Duši v tej omaki na male koščke zrezano tetelino ter prideni na koščke zrezanega petršilja, korena, celega popra in citrone. Ko je meso mehko, ga poberi iz omake, omako pa pretlači in prideni še žlico belega vina, košček surovega masla, stresi vanjo meso in prevri še enkrat.

Star kruh. Otroci in tudi odrasli imajo večkrat grdo navado, da puščajo po jedi ostanke kruha na mizi. To ni okusno, pa tudi škoda, saj je te ostanke že kdo po roki vlijal in jih zato ne uporabimo več. Zato naj se otrok že iz malega uči, da poje ves kruh, ali pa naj si ga po malem jemlje.

V kuhinji pa ostane kljub temu še kak krajček kruha, ki se je preveč posušil in ga ne moremo suhega pojesti. Take ostanke spravljaj, pa jih deni posušit v peč ali na sonce; potem jih zribaj ali stolci v drobtinice, ki jih porabiš pri cvrtju, pri omakah ali pri zabeli. Kako je pripravno, če imaš drobtinice vedno pri rokah, da ti ni treba sproti ribati kruha.

V juhi je star kruh tudi prav dober, če ri že pretrd. Razreži ga na male kocke, razpusti v ponvi malo masti, le toliko da se dno namaže, pa stresi vanjo kruh in malo popeci. Pri tem pazi, da streseš samo koščke; če se ti primešajo drobtinice, se prav hitro pripalijo in potem še koščki grene. Ko je kruh lepo opečen, ga stresi na krožnike in nalij nanj čiste juhe, bodisi goveje, žizolove, grahove ali prežganke.

Dobra jed za otroke se tudi napravi iz starega kruha. Razreži ga na kose, namoči v vodi ali v mleku in ko je mehak, ga ožmi. Ubij nanj celo jajce in prideni ščepec cimeta, pa dobro zmešaj. Nato razbeli v ponvi malo masti in stresi nanjo kruhovo testo. Nič ne mešaj in pusti, da se lepo oprži. Ko je spodaj skorjica rumena, lepo z vilicami obrni, da se opeče še na drugi strani; nazadnje razmešaj testo in prazi še toliko časa, da se ves kruh v testu lepo osuši. Potem stopi nekaj žlic marmelade v vreli vodi in polj to na drobnjak, ki si ga že razdelila po krožnikih.

Krušni cmoki se delajo na razne načine. Najpriprostejši je ta-le: Razreži kruh na male kose, razpusti v ponvi malo zabele, stresi kruh vanjo in parkrat pomešaj, da se malo opeče, a ne da zarumeni. Potem dolij vode ali mleka, da se zmehča, dodaj celo jajce in pomešaj. Lahko pa poliješ s tem tudi suh kruh, ne da bi ga prej opekla. Ko je kruh dovolj razmočen in premešan, si posuj roko z moko, vzemi kos testa in ga povlalj v moki, da napraviš ličen cmok. Če so premeški, jih malo stiskaj in še povlalj v moki, nikakor pa ne mešaj moke v testo. Zakuhaj jih v prav vrelo vodo; ko dobro prevro, so kuhani. Razrezani na rezine (šnite), so prav izvrstne dodatke k pečenki ali golažu mesto krompirja. Če hočeš dati cmokom boljši okus, jim primešaj malo sesekljane prekajene svinjine ali klobase. Take cmoke lahko serviraš kot samostojno jed s kislim zeljem, z repo ali solato.

O lepem vedenju.

(Nadaljevanje.)

Javni plesi.

K tem plesom spada vedno galaobleka, in se postopa z istim taktom ko pri privatnih plesih.

K bifeju lahko plesalec pelje svojo plesalko, če je mlada, le z dovoljenjem njene matere ali spremljevalke. Pri bifeju plača vse gospod.

Karitativne prireditve.

Pri teh se zbirajo prispevki za kak dobrodelen namen na ta način, da dame gostom ponujajo proti plačilu različne stvari.

Ta sistem nalaga sodelujočim obilo neprijetnih dolžnosti.

Za take prireditve so primerne dame srednjih let in ne mlade gospodične, ker so včasih izpostavljene morebitnim neokusnim in neprimerim opazkam.

Organizatorji takih prireditev si en mesec prej preskrbe sodelovalce z obiski in prošnjami.

Patronese si pri izbiri prodajalk volijo dobro situirane in ugledne osebe.

Prodajalke morajo znati ločiti med gosti dobro in srednje situirane ljudi, in ne smejo izjavljati od vseh enakih svot.

Kdor se take prireditve noče udeležiti kljub temu, da je bil vabljen, lahko pošlje gotovo vsoto po pošti za isti namen. Na take pošiljke se vodstvo pošiljatelju pismeno zahvali.

Gostoljubnost.

Kdor ni v stanu dobro sprejeti, zadostno postreči in razvedriti gosta, naj ga ne vabi k sebi v goste.

Pred prihodom gosta se gospodinja sama prepriča in natančno pregleda, če je tujska soba pripravljena in je v njej vse v redu, perilo sveže in čisto, toaletna miza neoporečne čistote, pri roki vsa potrebna oprema; še ne rabljeno milo, kozarec, pitna voda in voda za umivanje, konjak ali kako drugo okrepčilo za slabost. Omare in predali morajo biti izpraznjeni in na razpolago gostu.

Na mizi je pripravljen pisemski papir, črnilo, držalo s peresom, v mali škatljici znamke, da gost, ne da mu je treba koга nadlegovati, lahko po svoji volji opravi svojo korespondenco.

Gost se mora počutiti kot doma, zato je treba toliko paznje, da dobi vse pri roki. Ni treba preluksuriozno opremljati tujske sobe, glavno je udobnost in čistota.

Ob prihodu gosta pozdraviš in ga takoj odpelješ v tujsko sobo, kjer se lahko umije in preobleče. Če je do obeda še dosti časa, lahko postrežeš z dojučnikom.

Gospodinja se informira, kaj ponavadi gost zajutrukuje. Vsak ne prenese zjutraj kave, zato se mu ponudi tudi čaj ali kakao, kar si ravno želi.

Pri obedu gre gostu pri mizi časten prostor. Obedi naj ne bodo preko navade obilni in preobilni in primerni gostiteljevemu dohodkom.

Ne zadostuje, da gosta samo prehranimo, nego moramo tudi skrbeti, da mu je bivanje prijetno in mu nudimo zadosti razvedrila.

Na deželi se dajo v razvedrilo gostu organizirati izleti, izprehodi, lov, ribolov, piknik itd. V mestu so spomeniki, cerkve, muzeji, biblioteke, ki vzbudijo pri gostu zanimanje. Za objekte srednje vrste in za manj vredne umetnine nisi odgovoren, vendar gostu lahko pokažeš vse, kar je vredno pozornosti.

Književna poročila.

Tiskovna zadruga v Ljubljani je izdala dr. Bogumila Vošnjaka «U borbi za ujedinjeno narodno državo». (Utisci i opažanja iz doba svetskog rata i stvaranja naše države.)

Pisec je bil član Jugoslovskega odbora v Londonu, prebil je vsa vojna leta v Parizu, Londonu, Rimu, Zedinjenih državah, v Srbiji, na Krfu in se je kot generalni tajnik naše delegacije udeležil mirovnih pogajanj v Parizu. Njegove v angleščini in francoščini spisane knjige so znatno pripomogle, da so se v zavezniških vrstah jasnilo megleni pojmi o avstrijskem problemu. Angleški tisk je priznal, da je bil dr. Vošnjak morda najspodobnejši pisatelj v borbi za naše ujedinienje.

Knjiga je zgrajena na dokumentih in dnevnikih, v katerih je pisatelj zabeleževal dogodke od dneva do dneva. Tako je nastala knjiga, ki je verna in živa slika one dobe, ki je morda najodločilnejša v naši zgodovini.

Dr. Vošnjak je s tem pomembnim spisom, ki je spisan v srbohrvaščini, obogatil jugoslovske memoarsko literaturo in zapustil tudi poznejšim rodovom delo trajne vrednosti. Jako elegantno opremljena knjiga obsega 410 strani. Broširana velja Din 120.—, v platno vezana Din 140.—. Subskribenti jo lahko odplačajo v štirih zaporednih mesečnih obrokih. Naroča se v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani.

Haškovih «Pustolovčin dobrega vojaka Švejka v svetovni vojni», II. knjiga. Broširana Din 46.—, v platno vezana Din 56.—, poštnina Din 2.—. Veliki humoristično satirični roman, ki je preveden na razne svetovne jezike in ga igrajo v dramtizacijah po vseh gledališčih. Hašek in nadaljevalec romana Karel Vanek pripovedujeta smehljaje najbolj resne, često strašne in brutalne dogodke, ki govore vsi isto: «Nikoli več vojn!» Veselo humorna in strupeno satirična je knjiga o Švejku, in vsakdo najde v njej izredno mnogo zabave in tudi pouka.

Na Češkem je izšla knjiga «O ženě», v kateri so zbrane izjave predsednika M a s a r y k a o ženskem delu in gibanju. Cena s poštnino 5,50 Kč. Naročila sprejema «Zenská rada», Praha I., Staroměstské nám. č. 16.

Perilno blago za damske in
otroške obleke z znamko

„Indanthren“

obdrži barvo v perilu in
na solncu. Dobi se

pri

A. & E. Skaberne

Narodna Galerija v Ljubljani

je izdala sledeče knjige:

Slovenska moderna umetnost. I. Slikarstvo. 27 reprodukcij z uvodom Izidorja Cankarja. Broš. 30 din. (lir 12'50), vez. 36 din. (lir 14'50) (Za člane: broš. 25 din. (lir 11'—), vez. 30 din. (lir 12'50).

KNJIŽNICA NARODNE GALERIJE.

I. Dr. Josip Mal, **Zgodovina umetnosti pri Slovencih, Hrvatih in Srbih**, 142 strani teksta, 69 slik. Broš. 52 din. (lir 19'50), vez. 59 din. (lir 22'—). (Za člane: broš. 40 din. (lir 15'50), vez. 46 din. (lir 17'50).

II. Dr. Izidor Cankar: **Uvod v umevanje likovne umetnosti (Sistematika stila)**, 224 strani, 48 slik. Broš. 62 din. (lir 22'50), vez. 72 din. (lir 26'—). Za člane: broš. 52 din. (lir 19'50), vez. 60 din. (lir 22'—).

Naročnice „Ženskega Sveta“ dobe knjige za člansko ceno, če jih naroče pri **NARODNI GALERIJ V LJUBLJANI**.

SVILA IN VOLNA

VEDNO
PRIHAJAJOČE
NOVOSTI

A.E. SKABERNE
LJUBLJANA.